

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till universitetslag och till lag om införande av universitetslagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det stiftas en universitetslag, som skall ersätta de nu gällande 20 lagar som gäller universitet och andra högskolor som hör till undervisningsministeriets verksamhetsområde. Lagen skall inte gälla yrkeshögskolorna och inte heller försvarshögskolan, som hör till försvarsministeriets verksamhetsområde. Det föreslås att det ges en särskild lag om införande av universitetslagen.

Genom universitetslagen bestäms om forskningen och undervisningen, förvaltningen, studerandena samt ändringssökande. Om förvaltningen bestäms på så sätt att universitetet och högskolorna i större omfattning än förut själva skall kunna besluta om strukturen på sin förvaltning. Enligt lagen skall det dock fortfarande finnas en styrelse vid varje universitet och högskola. På samma sätt som förut skall det finnas fakulteter eller andra enheter för förvaltningen av forsk-

ningen och undervisningen. Dessa skall dock inte längre inrättas lagstiftningsvägen utan universitetet skall själva besluta om dem. Såväl i styrelsen som i andra kollegiala förvaltningsorgan vid universitetet skall det såsom tidigare ingå företrädare för professorerna samt för de övriga lärarna och forskarna, den övriga personalen och studerandena. Dessutom skall sådana personer som inte hör till universitetets personal eller är studerande vid universitetet kunna vara medlemmar.

Rektor skall såsom förut väljas av universitetet. Till rektor kan dock också väljas en person utanför universitetet som uppfyller behörighetsvillkoren.

Universitetslagen avses träda i kraft den 1 augusti 1998. Lagen om införande av universitetslagen avses däremot träda i kraft så snart som möjligt efter att den har antagits och blivit stadfäst.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
ALLMÄN MOTIVERING	3
1. Historia och nuläge	3
1.1. Inrättande av högskolorna och tidigare utvecklingsskeden	3
1.2. Nuläge	3
1.3. Högskolornas självstyrelse	8
1.4. Bedömning av nuläget	9
2. Lagstiftningen om högskolorna i de övriga nordiska länderna	9
3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen	11
3.1. Mål	11
3.2. De viktigaste förslagen	12
4. Propositionens verkningar	14
4.1. Ekonomiska verkningar	14
4.2. Verkningar i fråga om organisation och personal	14
5. Beredningen av propositionen	14
6. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll	15
DETALJMOTIVERING	16
1. Lagförslagen	16
1.1. Universitetslag	16
1.2. Lag om införande av universitetslagen	26
2. Närmare bestämmelser	26
3. Ikraftträdande	26
4. Lagstiftningsordning	27
LAGFÖRSLAG	
1. Universitetslag	28
2. Lag om införande av universitetslagen	35

ALLMÄN MOTIVERING

1. Historia och nuläge

1.1. Inrättande av högskolorna och tidigare utvecklingskedan

Finlands första universitet, Åbo Akademi, grundades 1640. Vid Åbo brand 1827 förstördes universitetsbyggnaderna och universitetet flyttades efter det till Helsingfors, som hade blivit huvudstad i storfurstendömet Finland. Universitetet inledde sin verksamhet i Helsingfors 1828.

Helsingfors universitet var Finlands enda högskola ända fram till 1908, då det 50 år gamla Polytekniska institutet omvandlades till högskola under namnet Tekniska högskolan. I Åbo inrättades ett svenskspråkigt universitet 1917, Åbo Akademi, och ett finskspråkigt universitet 1920, Åbo universitet.

Senare inrättades flera specialhögskolor: På 1920-talet inrättades både en finskspråkig och en svenskspråkig handelshögskola i Helsingfors och en svenskspråkig handelshögskola i Åbo. På 1970-talet slogs den sistnämnda handelshögskolan samman med Åbo Akademi. På 1940-talet inrättades Veterinärmedicinska högskolan i Helsingfors, som införlivades med Helsingfors universitet den 1 augusti 1995. En finskspråkig handelshögskola inrättades i Åbo på 1950-talet. Antalet enheter med ekonomisk och tekniskvetenskaplig utbildning utökades ytterligare på 1960-talet då Tammerfors tekniska högskola och Vasa handelshögskola, sedermera Vasa universitet, inrättades.

Det har också funnits specialhögskolor på det samhällsvetenskapliga och pedagogiska området. Jvaskylä lärar- och lärarinneseminarium ombildades år 1934 till Pedagogiska högskolan i Jvaskylä och utvidgades på 1960-talet till Jvaskylä universitet. Yhteiskunnallinen korkeakoulu, som hade inlett sin verksamhet på 1930-talet, flyttades på 1960-talet från Helsingfors till Tammerfors och blev Tammerfors universitet.

Inrättandet av Uleåborgs universitet i slutet av 1950-talet inledde det andra egentliga expansionsskedet då också regionpolitiken fick en stor betydelse. På 1960- och 1970-talen inrättades högskolorna i Joensuu, Kuopio och Lapland, numera universitet, samt Villmanstrands tekniska högskola.

De läroanstalter som meddelar den högsta

undervisningen i musik, konstindustri och teater och dans utvecklades till högskolor på 1960- och 1970-talen. Dessa är Sibelius-Akademien, Konstindustriella högskolan och Teaterhögskolan. Även Bildkonstakademien, som meddelar den högsta undervisningen i bildkonst, blev högskola år 1993.

Många av universitetet och högskolorna var ursprungligen privata. Den snabba expansionen inom universitetsväsendet förorsakade förändringar i högskolorna ekonomisk-administrativa ställning och i deras interna förvaltning. Högskolor som tidigare haft privata huvudmän och arbetat med hjälp av statsbidrag övergick i statens ägo. Tammerfors universitet och Åbo universitet samt Helsingfors handelshögskola förstärktes 1974, Svenska handelshögskolan 1975, Åbo handelshögskola och Vasa högskola 1977, Teaterhögskolan 1979, Sibelius-Akademien 1980, Åbo Akademi 1981 och Bildkonstakademien 1985.

1.2. Nuläge

Lagstiftningen om högskolorna

Enligt 13 § 2 mom. regeringsformen skall det allmänna, enligt vad som närmare stadgas genom lag, säkerställa lika möjligheter för var och en att utan hinder av medellöshet enligt sin förmåga och sina särskilda behov erhålla även annan än grundläggande utbildning samt utveckla sig själv. Enligt paragrafens 3 mom. är vetenskapens, konstens och den högsta utbildningens frihet tryggad. Enligt 77 § 1 mom. regeringsformen skall Helsingfors universitet "bibehållas vid rätt till självstyrelse". Enligt samma paragrafs 2 mom. utfärdas nya stadganden angående grunderna för universitetets organisation genom lag, men närmare bestämmelser beträffande universitetet utfärdas genom förordning, sedan i vartdera fallet universitetets konsistorium avgivit utlåtande i saken.

Om varje universitet och högskola har givits en egen lag och förordning. De är:

1) lagen och förordningen om Helsingfors universitet (854 och 1241/1991) samt lagen och förordningen om enheten Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet (6/1984 och 1738/1991),

2) lagen och förordningen om Joensuu universitet (128/1983 och 892/1993),

3) lagen och förordningen om Jyväskylä universitet (899/1980 och 856/1988),

4) lagen och förordningen om Kuopio universitet (129/1983 och 857/1988),

5) lagen och förordningen om Lapplands universitet (1202/1990 och 1290/1991),

6) lagen och förordningen om Uleåborgs universitet (1033/1983 och 1166/1994),

7) lagen och förordningen om Tammerfors universitet (445/1973 och 1085/1995),

8) lagen och förordningen om Åbo universitet (1030/1973 och 1274/1992),

9) lagen och förordningen om Vasa universitet (1357/1990 och 1291/1991),

10) lagen och förordningen om Åbo Akademi (1057/1980 och 1288/1991),

11) lagen och förordningen om Villmanstrands tekniska högskola (686/1985 och 947/1994),

12) lagen och förordningen om Tammerfors tekniska högskola (685/1985 och 1275/1992),

13) lagen och förordningen om Tekniska högskolan (684/1985 och 1420/1995),

14) lagen och förordningen om Helsingfors handelshögskola (1032/1973 och 913/1996),

15) lagen och förordningen om Svenska handelshögskolan (582/1974 och 707/1996),

16) lagen och förordningen om Åbo handelshögskola (707/1976 och 1065/1995),

17) lagen och förordningen om bildkonstakademien (175 och 496/1985),

18) lagen och förordningen om Sibelius-Akademien (1068/1979 och 894/1993),

19) lagen och förordningen om konstindustriella högskolan (52/1973 och 833/1995) och

20) lagen och förordningen om teaterhögskolan (87/1979 och 518/1992).

I lagarna om universiteten och högskolorna bestäms i allmänna ordalag om universitetets eller högskolans uppgifter. Uppgifterna består av att främja den fria forskningen och den vetenskapliga bildningen samt att meddela därpå grundad högsta undervisning. I de flesta lagar bestäms också att universitetet eller högskolan skall fostra studerandena till att tjäna fosterlandet och mänskligheten.

I lagarna anges universitetets eller högskolans hemort, att verksamheten kan utlokaliseras till någon annan ort, universitetens fakulteter, de persongrupper som hör till universitetet eller högskolan, möjligheten att genom val välja medlemmar i kollegiala förvaltningsorgan, studentkårens möjlighet att

välja medlemmar som representerar studerandena i förvaltningsorganen samt möjligheten att ta in utomstående personer i förvaltningsorganen för en fristående inrättning. Dessutom bestäms om ämbetspråket och undervisningspråket, den språkkunskap som krävs för tjänsterna, rätten att ta emot donations- och testamentsmedel samt de rättigheter och skyldigheter som hör till tjänster som inrättats med dessa medel. I lagarna bestäms också om fakulteter som fungerar som lärarutbildningsenheter samt om vissa forskningsinstitut. I lagen om Helsingfors universitet finns på grund av 77 § 2 mom. regeringsformen rätt detaljerade bestämmelser om förvaltningssystemet.

I lagen om utveckling av högskoleväsendet (1052/1986) bestäms om högskoleväsendets uppgifter, höjning och tilldelning av anslagen samt om utvecklingsplanen och dess innehåll.

I förordningarna om universiteten och högskolorna bestäms rätt utförligt i huvudsak om organiseringen av förvaltningen. I en del av förvaltningsförordningarna ingår också bestämmelser om ordnandet av forskningen och undervisningen, om personalen och studerandena.

Lagen och förordningen om tillsättning av tjänster som professor och biträdande professor vid högskolor (856 och 1581/1991) gäller i likhet med förordningen om behörighetsvillkoren och uppgifterna för högskolornas personal (309/1993) alla universitet och högskolor. Förordningen om undervisningen och studerandena vid vissa högskolor (1292/1991) gäller femton universitet och högskolor.

Om universitetens och högskolornas organisation samt forsknings- och undervisningsområden bestäms i såväl lagarna som förordningarna. I lagarna om universiteten bestäms vilka fakulteter som finns vid universiteten. I förordningarna om de övriga högskolorna bestäms vilka avdelningar eller institutioner som finns vid högskolan. I förordningarna om examina inom de olika vetenskaps- och konstområdena bestäms vid vilken högskola man kan avlägga vilket slag av examina. I samma förordningar ingår också bestämmelser om de studier som ingår i examina. Om universitetens och högskolornas förvaltning bestäms i förordningarna om dem. Om förvaltningen av Helsingfors universitet bestäms dock i huvudsak i lag.

Organisation och verksamhet

Vid universiteten och högskolorna finns en styrelse. Ett undantag utgör Helsingfors universitet där man använder benämningen konsistorium för motsvarande förvaltningsorgan. Styrelsen beslutar om de mest betydande frågorna, såsom utvecklandet av verksamheten, verksamhets- och ekonomiplanerna samt instruktionerna och andra motsvarande föreskrifter. Till styrelsen hör rektor som ordförande och i allmänhet också prorektorerna samt ett föreskrivet antal andra medlemmar bland lärarna och forskarna, den övriga personalen samt studerandena. Styrelsens mandatperiod är vanligen tre år.

Rektor har allmän befogenhet; det ankommer på rektor att sköta sådana ärenden som enligt bestämmelser inte skall skötas av något annat förvaltningsorgan eller någon annan tjänsteman. Rektor väljs i allmänhet av valkollegiet för tre år i sänder. Rektor väljs inom professorskåren vid universitetet eller högskolan. Vid Sibelius-Akademien och Konstindustriella högskolan kan också en överassistent eller lektor väljas till rektor och vid Teaterhögskolan och Bildkonstakademien även någon annan ordinarie lärare.

De universitet där flera vetenskapsområden är representerade delas upp på fakulteter, om vilka det bestäms i lag. Förvaltningen av en fakultet sköts av ett fakultetsråd och fakultetens dekanus. De olika personalgrupperna och studerandena väljer ett föreskrivet antal företrädare i fakultetsrådet. Fakultetsrådet utser dekanus och prodekanus bland professorerna och de biträdande professorerna. Råden utövar beslutanderätt i de mest betydande frågorna som ankommer på fakulteterna. Om deras uppgifter bestäms genom förordning. Dekanus leder och övervakar fakultetens verksamhet, handlägger och avgör de ärenden som ankommer på fakulteten, om inte något annat bestäms i lag eller förordning eller meddelas i interna föreskrifter om dem, och är ordförande i rådet.

De högskolor som bygger på ett vetenskapsområde och konsthögskolorna indelas i avdelningar eller institutioner. För dem utses avdelningsråd eller institutionsråd, om vars sammansättning bestäms på samma sätt som i fråga om fakultetsrådets sammansättning. Föreståndaren för en avdelning eller institution väljs på samma sätt som dekanus och

föreståndaren har motsvarande befogenhet som dekanus.

Fakulteterna eller avdelningarna kan indelas i institutioner. Om förvaltningen av dessa institutioner beslutar universiteten och högskolorna i huvudsak själva. Vid universiteten och högskolorna kan det också finnas fristående inrättningar som inte hör till fakulteterna, avdelningarna eller institutionerna. Förvaltningsorganen vid dessa inrättningar kan ha också sådana medlemmar som inte är anställda hos universitetet eller högskolan och inte heller studerar där.

I slutet av 1995 hade universiteten och högskolorna drygt 135 000 studerande på sammanlagt 20 utbildningsområden. Av dem studerade ca 116 300 för lägre eller högre högskoleexamen medan drygt 15 900 bedrev fortsatta studier. De övriga avlade andra examina, t.ex. yrkesinriktade påbyggnadsexamina. Dessutom deltog sammanlagt ca 99 600 studerande i fortbildning och ca 72 900 studerande i öppen universitetsundervisning.

I den av statsrådet den 21 december 1995 godkända planen för utveckling av utbildningen och av forskningen vid högskolorna för åren 1995—2000 planeras universitetens och yrkeshögskolornas utbildningsutbud så att 60—65 % av årsklassen skall få tillträde till studier på högskolenivå på lång sikt. Detta innebär fullt utbyggt att yrkeshögskolorna skall ha 24 000 och universiteten 15 000 nybörjarplatser för ungdomar som inleder studier på högskolenivå. Dessutom har det planerats 5 000 nybörjarplatser i universiteten och 10 000 nybörjarplatser i yrkeshögskolorna för omskolning som svarar mot förändringarna i arbetslivet eller annan vuxenutbildning.

Universitetens och högskolornas undervisningspersonal i huvudsak beräknades i slutet av år 1995 uppgå till sammanlagt 7 552. Annan heltidsanställd personal beräknades i slutet av år 1995 uppgå till sammanlagt 15 791, av vilka de heltidsanställda som avlönats med budgetmedel utgjorde drygt 8 300 medan resten finansierades via avgiftsbelagd service, Finlands Akademi och arbetsministeriet samt andra finansieringskällor.

I statsbudgeten för 1995 utgjorde universitetens och högskolornas utgifter sammanlagt 5,123 miljarder mark.

Studeringar år 1995 enligt högskola

	Studerande	Avlägger högre högskole-examina	Avlägger lägre högskole-examina	Bedriver fortsatta studier	Avlägger andra examina
Tot.	135 121	111 470	4 857	15 927	2 867
Helsingfors universitet	32 489	26 554	1 712	3 405	818
Jyväskylä universitet	10 270	8 692	252	1 091	235
Uleåborgs universitet	11 608	9 446	238	1 584	340
Joensuu universitet	5 779	5 127	156	482	14
Kuopio universitet	4 038	2 700	323	627	388
Åbo universitet	12 398	10 129	366	1 492	411
Tammerfors universitet	12 685	9 846	964	1 409	466
Åbo Akademi	5 387	4 405	276	658	48
Vasa universitet	3 186	2 832		354	
Lapplands universitet	2 412	2 099	112	201	
Tekniska högskolan	12 535	10 271		2 264	
Tammerfors tekniska högskola	7 416	6 400		1 016	
Villmanstrands tekniska högskola	3 439	3 089		350	
Helsingfors handelshögskola	3 846	3 423		423	
Svenska handelshögskola	2 147	2 044		103	
Åbo handelshögskola	1 965	1 707		258	
Konsindustriella högskolan	1 496	949	355	121	71
Sibelius-Akademin	1 472	1 388		59	25
Teaterhögskolan	324	280		30	14
Bildkonstakademin	229	89	103		37

Lärare enligt universitet 1995

	Tot.	Prof.	Bitr. prof.	Över- assist.	Assist.	Lekt.	Timlär. i huvud- syssl.	Kalk. timunder- visning
Tot.	7 552	1 178	845	623	1 772	1 908	341	885
Helsingfors universitet	1 732	288	193	102	530	368	92	159
Jyväskylä universitet	540	67	67	49	114	186	11	46
Uleåborgs universitet	820	123	90	72	233	195	41	66
Joensuu universitet	366	41	51	41	46	120	27	40
Kuopio universitet	318	59	34	37	67	62	17	42
Åbo universitet	729	113	104	53	203	215	12	29
Tammerfors universitet	591	85	70	38	89	201	40	68
Åbo Akademi	326	62	29	27	69	76	27	36
Vasa universitet	137	23	15	14	25	38	11	11
Lapplands universitet	121	26	12	7	22	37	7	10
Tekniska högskolan	531	115	58	68	155	41	8	86
Tammerfors tekniska högskola	296	51	43	37	73	38	2	52
Villmanstrands tekniska högskola	185	29	15	19	57	36	9	20
Helsingfors handels- högskola	165	29	14	18	32	50	4	18
Svenska handelshögskolan	107	15	16	22	21	25	1	7
Åbo handelshögskola	89	13	12	15	18	25	1	5
Konstindustriella högskolan	142	9	15	2	10	33	7	66
Sibeliuss-Akademien	270	18	6	2	4	131	22	87
Teaterhögskolan	67	8	1	.	4	24	2	28
Bildkonstakademien	20	4	.	.	.	7	.	9

Styrningen av högskolornas verksamhet har under de senaste åren utvecklats så att styrningen nu sker med hjälp av resultatavtal och de mål som ingår i dem. Det nya styrningssättet utgår från tillräcklig information om verksamhetsbetingelserna och verksamhetsmöjligheterna, målsättning utifrån detta samt uppföljning och utvärdering av hur målen uppnåtts. Man har försökt utvärdera verksamhetens kvalitet och lönsamhet både med självvärdering och med utnyttjande av externa sakkunniggrupper. Utvärderingen kan gälla utvärdering av de kvalitativa och kvantitativa resultaten, verksamhetsprocesserna och ledandet samt samhällskontakterna. För att säkra kvaliteten i högskolornas verksamhet har Finlands Akademi ända sedan mitten av 1980-talet låtit utvärdera forskningen. Högskolerådet har sedan början av 1990-talet sammanställt utvärderingar av högskolorna enligt bransch för att utveckla examina och främja den strukturella utvecklingen av högskolorna, lagt fram förslag till spetsenheter för utbildning och utvecklat kriterier för framgångsrik verksamhet. Utöver detta har högskolorna själva organiserat och finansierat vissa utvärderingar av fakulteterna.

Sedan början av 1996 finns i anslutning till undervisningsministeriet ett råd för utvärdering av högskolorna, som har inrättats genom förordning (1320/1995). Det har till uppgift att utvärdera högskolornas och yrkeshögskolornas verksamhet. Avsikten med utvärderingsrådet är att låta utvärderingen av högskolorna bli en fast del av utvecklingen av deras verksamhet och säkrandet av verksamhetens kvalitet samt öka sakkunskapen när det gäller utvärderingen av högskolornas verksamhet i vårt land. Utvärderingen av högskolornas verksamhet sköttes därför innan av ministeriet. För att garantera att utvärderingarna är oavhängiga har man ansett det ändamålsenligt att frigöra den utvärderingsverksamhet som stöder högskolorna från den direkta ministerieverksamheten.

Rådet för utvärdering av högskolorna har till uppgift att bistå högskolorna och undervisningsministeriet i frågor som gäller utvärderingen av högskolorna, ordna utvärderingar som ansluter sig till högskolornas verksamhet samt till högskolepolitiken, ta initiativ till utvärdering av högskolorna och utvecklande av utvärderingsverksamheten, sköta det internationella samarbetet kring utvärdering samt främja forskning som gäl-

ler utvärderingen av högskolorna.

Utvärderingsrådet är ett organ som organiserar utvärdering men som inte själv utför utvärderingar. Rådet fungerar som ett organ som stöder högskolornas verksamhet och som ett rådgivande organ i utvärderingsfrågor för undervisningsministeriet. Finlands Akademi svarar för utvärderingen av den egentliga forskningen och för organiserandet av den branschvisa utvärderingen.

1.3 Högskolornas självstyrelse

De bestämmelser i regeringsformen som gäller Helsingfors universitet har behandlats ovan i början av avsnitt 1.2. Om de övriga universiteteten och högskolorna bestäms följande i lag:

- 1) universitetet eller högskolan är underställd undervisningsministeriet,
- 2) i interna frågor har universitetet eller högskolan självstyrelse så som närmare bestäms genom förordning,
- 3) vid beredning av en lag eller förordning som gäller universitetet eller högskolan skall universitetet eller högskolan beredas tillfälle att avge utlåtande i saken.

Enligt lagen om Åbo Akademi har akademien dock självstyrelse enligt vad som bestäms i nämnda lag.

Ämnesområdena för den forskning som bedrivs vid de enskilda universiteteten och högskolorna bestäms enligt vilket slag av examina som avläggs där och vilket slag av undervisnings- och forskningstjänster det finns där. Att inrätta och dra in tjänster samt bestämma området för en tjänst är numera interna frågor vid universiteteten och högskolorna. Forskningens inriktning styrs inte utifrån, utan inom högskolan.

Universiteteten och högskolorna tillsätter själva sina tjänster, med undantag av professorstjänsterna, som tillsätts av republikens president. I de flesta universitet och högskolor utnämner republikens president också förvaltningsdirektören. En professors tjänst tillsätts på grundval av ett tjänsteförslag som har upprättats av universitetet eller högskolan. I tjänsteförslaget uppförs de tre enligt fastställda grunder mest meriterade av sökandena. Till tjänsten kan endast utses någon av dem som föreslagits. Den utnämning myndigheten är däremot inte bunden av den ordning i vilken de föreslagna personerna har uppställts.

Universiteteten och högskolorna beslutar

själva om undervisningens omfattning och innehåll. Universiteten och högskolorna uppger interna föreskrifter om examina och undervisningen samt om sitt undervisningsprogram och sin undervisningsplan. Universiteten och högskolorna beslutar också själva om innehållet i sina examina. Det är inte möjligt att låta granska bedömningen av studieprestationerna utanför universitetet eller högskolan. Universiteten och högskolorna antar själva studerandena. I fråga om Helsingfors universitet bestäms om detta genom lag och i fråga om de övriga högskolorna genom förordning. Bestämmelserna hindrar inte gemensam antagning till olika högskolor av sökande till en viss utbildning.

Den största betydelsen av universitetens och högskolornas autonomi ligger i forskningens och undervisningens frihet, som tryggats genom den bestämmelse i 13 § 3 mom. regeringsformen som trädde i kraft den 1 augusti 1995 och enligt vilken vetenskapens, konstens och den högsta utbildningens frihet är tryggade. Helsingfors universitets autonomi har dessutom accentuerats genom bestämmelserna i 77 § regeringsformen.

1.4. Bedömning av nuläget

Lagarna om universiteten och högskolorna är snäva och har samma innehåll, med undantag av lagen om Helsingfors universitet. Emedan stadganden angående grunderna för universitetets organisation enligt 77 § regeringsformen utfärdas genom lag, innehåller lagen om Helsingfors universitet flera bestämmelser om sådana frågor som ingår i förordning när det gäller de övriga högskolorna. Även i lagen om Åbo Akademi bestäms om vissa arrangemang som är annorlunda än i övriga universitet.

De detaljerade bestämmelserna i författningarna om de enskilda högskolorna begränsar möjligheterna att utveckla förvaltningen och verksamheten. Också det faktum att man är tvungen att behandla vissa frågor i flera kollegiala organ gör beslutsfattandet långsamt och trögt. Den detaljerade författnings- och normstyrningen av högskolorna har avvecklats under de senaste åren. För mer än hälften av universiteten och högskolorna gäller nya förvaltningsförordningar där antalet bestämmelser har minskats kraftigt och förenhetligats. Samtidigt har beslutanderätten överförs till högskolorna och deras

interna system för beslutsfattande har förenklats. Vidare har bestämmelser som gäller alla universitet och högskolor, såsom tillsättning av professorstjänster och undervisningen och studerandena, samlats i gemensamma författningar.

Samarbetet mellan universiteten och högskolorna har ökat de senaste åren. Det är dock inte alltid tillräckligt effektivt ens mellan de universitet och högskolor som är verksamma på samma utbildningsområden eller geografiskt befinner sig nära varandra. Samarbetssvårigheterna kan delvis beror på den splittrade lagstiftningen och bristen på koordinering. Den nugällande lagstiftningen innehåller inte bestämmelser om samarbete mellan universiteten och högskolorna.

Samarbetet med samhället utanför högskolan har försvårats av att personer utanför universitetet eller högskolan enligt nugällande lagstiftning kan vara medlemmar endast i de fristående inrättningarnas förvaltningsorgan. I vissa universitet och högskolor har man försökt utveckla samarbetet mellan dem och näringslivet samt den offentliga makten genom att inrätta delegationer, som saknar beslutanderätt, men som kan avge utlåtanden och ta initiativ i principiellt viktiga frågor.

2. Lagstiftningen om högskolorna i de övriga nordiska länderna

Norge

I Norge stiftades en ny universitetslag 1995 (lov om universiteter og høyskoler 22/12.5.1995). Lagen, som trädde i kraft den 1 januari 1996, gäller förutom fyra universitet och tio vetenskapshögskolor även 26 statliga högskolor. Genom den nya lagen ersättes universitetslagen av år 1989, som endast gällde universiteten och vetenskapshögskolorna och som var den första gemensamma lagen.

Universitetet eller högskolan leds av en styrelse och ett universitets- eller högskole- råd. Styrelsen är det högsta egentliga förvaltningsorganet och svarar för universitetets eller högskolans verksamhet. Enligt lagen har styrelsen allmän befogenhet. Styrelsen kan dock överföra sin befogenhet på rektor eller andra förvaltningsorgan. I styrelsen ingår 9, 11 eller 13 medlemmar som följer: rektor, prorektor, 2—4 företrädare för undervisnings- och forskningspersonalen, 1—3

företrädare för den tekniska personalen och förvaltningspersonalen, 2—4 företrädare för studerandena samt 2—4 utomstående medlemmar. Företrädarna för undervisnings- och forskningspersonalen skall ensamma eller tillsammans med de medlemmar som är studerande bilda majoritet i styrelsen. Ministeriet utser de utomstående medlemmarna bland de kandidater som universitets- eller högskolerådet och fylketinget föreslagit. Universitets- eller högskolerådet är närmast styrelsens rådgivande organ i vidsträckt och principiellt viktiga frågor. I rådet ingår företrädare för undervisnings- och forskningspersonalen, den tekniska personalen och förvaltningspersonalen samt studerandena. Inga utomstående hör till rådet. Enligt lagen skall rådet ha minst 15 medlemmar. Det lägsta och det största antalet medlemmar ur de olika grupperna nämns i lagen. Universitetets eller högskolans styrelse beslutar om antalet medlemmar i rådet.

Rektor och prorektor väljs för tre år i sänder bland dem som innehar en undervisnings- eller forskningstjänst vid universitetet eller högskolan. Ministeriet utfärdar närmare föreskrifter om valet av rektor och prorektor. Rektor är styrelsens ordförande och har det övergripande ansvaret för universitetets eller högskolans verksamhet.

I regel skall universiteten och högskolorna ha avdelningar för undervisnings- och forskningsverksamheten. Ministeriet fastställer indelningen i avdelningar på framställning av universitetets eller högskolans styrelse. Enligt lagen kan en avdelning kallas fakultet. En avdelning leds av en styrelse där undervisnings- och forskningspersonalen, den tekniska personalen och förvaltningspersonalen och studerandena är företrädare. I styrelsen för en avdelning kan det också finnas utomstående medlemmar. Universitetets eller högskolans styrelsen beslutar om antalet medlemmar i styrelsen för en avdelning och närmare om denna styrelsens sammansättning. En avdelningsföreståndare utses bland dem som innehar undervisnings- och forskningstjänster. Universitetets eller högskolans styrelse utfärdar närmare föreskrifter om valet av avdelningsföreståndare. Styrelsen får också bestämma att avdelningsföreståndaren kallas dekanus.

Sverige

Alla universitet i Sverige omfattas av hög-

skolelagen (1992:1434) som trädde i kraft vid ingången av juli 1993. I lagen bestäms om universitet och högskolor under statligt eller kommunalt huvudmannaskap. Närmare bestämmelser finns i högskoleförordningen (1993:100).

Enligt högskolelagen har högskolans styrelse inseeende över högskolans alla angelägenheter och svarar för att dess uppgifter fullgörs. Styrelsen beslutar bl.a. i viktigare frågor om högskolans organisation, anslagsframställningar och årsredovisningar, viktigare föreskrifter och framställningar samt inrättande av tjänst som professor.

Sveriges regering väljer en del av ledamöterna i högskolans styrelse. Majoriteten av styrelseledamöterna är utomstående ledamöter. Regeringen bör till högskolans styrelse välja personer med bakgrund i sådan verksamhet som är av betydelse för högskolans utbildnings- eller forskningsuppgift. Regeringen bestämmer särskilt för varje högskola hur många ledamöter som skall representera lärarna och studerandena vid högskolan. Lärarnas representanter utses genom val inom högskolan. Företrädare för andra anställda vid högskolan har närvaro- och yttranderätt vid styrelsens sammanträden. De utses enligt föreskrifterna i personalföreträdarförordningen. Styrelsen kan bestå av högst tolv ledamöter förutom rektor. Andra styrelseledamöter än rektor utses för högst tre år i sänder.

Varje högskola skall ha en rektor för ledningen av verksamheten. Rektor förordnas av regeringen för högst sex år efter förslag av styrelsen för högskolan. Innan högskolans styrelse avger sitt förslag skall förslag inhämtas från en valförsamling. Den som väljs till rektor skall vara behörig för en tjänst som professor eller lektor. I rektors uppgifter ingår bl.a. att vara ordförande i styrelsen, tillsätta professorstjänster och andra lärartjänster samt förordna dekanus.

För forskning och forskarutbildning skall det vid de högskolor som riksdagen beslutar, finnas fakulteter, var och en för ett särskilt vetenskapsområde. Fakulteterna och de högskolor där fakulteterna finns uppräknas i en bilaga till högskoleförordningen. För fakultetens uppgifter svarar de organ som högskolestyrelsen bestämmer. Vid en fakultet kan det finnas två eller flera fakultetsnämnder som delar på fakultetens verksamhetsområde. En gemensam fakultetsnämnd för flera fakulteter får dock inrättas endast efter medgivande från regeringen. Vid de högskolor

som har fakultet svarar fakultetsnämnden också för grundutbildningen inom sitt vetenskapsområde.

Flertalet ledamöter i fakultetsnämnderna skall vara vetenskapligt kompetenta lärare. Studenterna vid högskolan skall ha rätt att vara representerade i fakultetsnämnden. Ledamöterna utses genom val inom fakulteten, med undantag av studerandenas företrädare. Som ledamöter av fakultetsnämnden får de röstberättigade välja såväl personer som tillhör fakulteten som andra personer som de finner lämpliga för uppdraget.

Inom varje högskola skall finnas en tjänsteförslagsnämnd som gör framställningar om tillsättning av professors- och lektorstjänster. Högskolan bestämmer själv om antalet nämnder. Vid de högskolor till vilka fakulteter är anslutna skall tjänsteförslagsnämnderna vara minst lika många som fakulteterna.

Danmark

Universitetslagen (lov om universiteter m.fl. 23.12.1992/1089), som trädde i kraft vid ingången av 1993, är en ramlag som ger möjligheter till stor variation i universitetens interna förvaltning. Enligt lagen har universiteten omfattande självstyrelse, i vilket ingår fastställande av statuterna för närmare reglering av varje högskolas verksamhet. Lagen gäller sammanlagt tolv universitet och högskolor.

Enligt lagen är konsistoriet högskolans högsta kollegiala förvaltningsorgan. Det övervakar skötseln av högskolans uppgifter som utbildnings- och forskningsinstitution och slår fast riktlinjerna för verksamheten och utvecklingen på lång sikt. Konsistoriet godkänner högskolans organisation, inklusive fakultets- och institutionsstrukturen, högskolans budget samt förslag till statuter, där systemet för högskolans interna förvaltning fastställs. Det har rätt att avge utlåtanden i alla frågor som är av väsentlig betydelse för högskolans organisation och system. Konsistoriet har följande sammansättning: rektor som förman, två utomstående medlemmar, fem medlemmar som representerar högskolans ledning, två medlemmar som företräder forsknings- och undervisningspersonalen, två medlemmar som representerar den tekniska personalen och förvaltningspersonalen samt tre företrädare för studerandena.

Varje högskola leds av en rektor, som väljs bland högskolans professorer och lek-

torer för fyra år i sänder. Bestämmelser som valet ingår i högskolans statuter. Rektor avgör alla ärenden som enligt lagen inte ankommer på något annat förvaltningsorgan. Rektor kan också i särskilda fall överta andra förvaltningsorgans uppgifter. Ny rektor kan väljas mitt under mandatperioden om alla andra medlemmar i konsistoriet är eniga i denna sak eller om undervisningsministern av särskilda skäl beslutar så.

I de högskolor där det finns flera huvudområden, väljs ett fakultetsråd för varje huvudområde. För varje huvudområde väljs också dekanus för fyra år i sänder. Rektor godkänner valet av dekanus.

3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

3.1. Mål

Genom den föreslagna lagen skall de gällande lagarna om vetenskaps- och konsthögskolorna ersättas med en enda universitetslag. Genom lagen garanteras universiteten och högskolorna fortfarande självstyrelse samtidigt som forskningens och undervisningens oavhängighet tryggas. Den föreslagna lagen ger vart och ett universitet bättre möjligheter än tidigare att utveckla ett sådant system för beslutsfattande så att det med beaktande av universitetets särprägel så väl som möjligt betjänar forskningen och undervisningen. Lagen skall bara ange stommen för förvaltningen för alla universitet. Varje universitet skall sedan inom dessa allmänna ramar besluta om en närmare organisation av förvaltningen och om förvaltningsorganens beslutanderätt. Målet är att åstadkomma ett klart system där mångdubbelt beslutsfattande undviks och som universitetet efter behov genom egna beslut smidigt kan utveckla.

En resultatrik verksamhet vid universitetet förutsätter samarbete mellan forskare, lärare, övrig personal och studerande. I den föreslagna lagen förutsätts därför att alla persongrupper vid universitetet skall få delta i universitetets beslutsfattande i kollegiala förvaltningsorgan. Målet är också att öka växelverkan mellan universiteten och samhället. För att detta skall uppnås föreslås att personer som företräder utomstående instanser skall kunna höra till universitetets centrala förvaltningsorgan som fullvärdiga medlemmar. För att kretsen av rektorskandidater

skall vidgas skall det också bli möjligt att en person utanför universitetet som uppfyller föreskrivna behörighetsvillkor kan väljas till rektor för universitetet.

Syftet med propositionen är också att förbättra samarbetet och klargöra arbetsfördelningen mellan universitetet. Det föreslås att en bestämmelse om detta tas in i lagen. Lagen skall också ge möjlighet att genom förordning bestämma att två eller flera universitet har gemensam kansler.

3.2. De viktigaste förslagen

Det föreslås att det i universitetslagen skall bestämmas att universitetet har självstyrelse. Om universitetens uppgifter och sätt att arbeta samt de mål som uppställs för universitetet skall bestämmas allmänt. Lagen om utveckling av högskoleväsendet skall förbli i kraft. I 13 § 3 mom. regeringsformen har vetenskapens, konstens och den högsta utbildningens frihet tryggats. För att denna princip skall realiseras måste universitetet ha självstyrelse. I fråga om Helsingfors universitet bestäms direkt i 77 § 1 mom. regeringsformen att universitetet skall bibehållas vid rätt till självstyrelse.

En central princip i fråga om universitetets självstyrelse är att de beslut som gäller forskning och undervisning fattas i universitetets egna förvaltningsorgan inom ramen för de bestämmelser som givits genom lag och förordning. Universitetet har rätt att besluta om frågor som hör till dess interna förvaltning utan ingripanden från den statliga centralförvaltningen. Av denna anledning skall det inte längre ges detaljerade bestämmelser om förvaltningen genom förordning, utan genom den föreslagna lagen skall universitetet ges fullmakter att självt besluta om sin förvaltning genom instruktioner och andra föreskrifter inom de ramar som anges i lagen. Av universitetets självstyrelse följer också att universitetet skall beredas tillfälle att i beredningsskedet avge utlåtanden om lagar och förordningar som berör dem.

Styrningen av universitetens verksamhet skall såsom för närvarande ske via resultatavtalen och de mål som ingår i dem. Genom den föreslagna lagen befasts den utvärdering av kvaliteten och lönsamheten i universitetens verksamhet som redan genomförts i praktiken.

I lagen föreslås bli bestämt om forskningens och undervisningens frihet och undervis-

ningens offentlighet. I lagen skall också finnas en bestämmelse av allmän natur om examina, fortbildningen och den öppna universitetsundervisningen. Undervisningsspråket vid universitetet förblir oförändrade. Om den språkkunskap som fordras för tjänsterna skall bestämmas genom förordning, i fråga om lärare vid Åbo Akademi dock i lag.

Kansler finns för närvarande vid Helsingfors universitet, Tammerfors universitet, Åbo universitet, Åbo Akademi och Helsingfors handelshögskola. Det föreslås att det i lagen skall bestämmas att Helsingfors universitet och Åbo Akademi fortfarande bägge har en kansler och att de övriga universitetet kan ha en kansler, om vilken vid behov bestäms genom förordning. Kanslersinstitutionen skall dock inte kunna inrättas mot universitetets vilja. Kansler kan också vara gemensam för två eller flera universitet. Det skall fortfarande ankomma på republikens president att utnämna kansler.

Enligt lagförslaget skall universitetet själva besluta om organiseringen av sin undervisnings- och forskningsförvaltning. I gällande lagar uppräknas fakulteterna vid de mångvetenskapliga universitetet. Om indelningen i avdelningar eller institutioner när det gäller högskolor som bygger på ett vetenskapsområde bestäms genom förordning. I framtiden bestäms endast genom examensförordningarna för de olika områdena vilket slag av undervisning och forskning som de enskilda universitetet har. Det skall däremot ingå i universitetets egen beslutanderätt att bilda fakulteter och andra enheter för undervisnings- och forskningsförvaltningen.

Enligt 5 § lagen om lärarutbildning (844/1971) anordnas lärarutbildningen vid högskolornas pedagogiska fakulteter eller andra motsvarande enheter, vilka i lagen kallas lärarutbildningsenheter. Om organisationen för ett universitet som ordnar lärarutbildning i framtiden inte längre omfattar någon pedagogisk fakultet, skall universitetet inrätta en annan enhet som fungerar som lärarutbildningsenhet.

Styrelsen skall vara det organ som utövar universitetets högsta beslutanderätt. Styrelsens huvudsakliga uppgifter skall anges i lag. Ordförande i styrelsen är rektor och medlemmarna består av företrädare för professorerna samt de övriga lärarna och forskarna, den övriga personalen och studerandena. Mindre än hälften av medlemmarna i styrelsen får företräda samma persongrupp.

Universitetet kan också besluta att det i styrelsen ingår medlemmar som inte är anställda vid universitetet eller studerande där. De utomstående medlemmarna kan utgöra högst en tredjedel av det totala antalet medlemmar.

Det har inte hört till traditionerna vid universitetet i Finland att personer som inte hör till universitetet har deltagit i beslutsfattandet i centrala förvaltningsorgan. Även i dag saknas oftast företrädare för utomstående instanser i universitetens förvaltningsorgan, ett undantag utgör de fristående inrättningarnas förvaltningsorgan. Utomstående har vid behov kallats som sakkunniga till förvaltningsorganens sammanträden. Vissa universitet har haft delegationer där utomstående instanser varit företrädare, men dessa delegationer har inte haft någon beslutanderätt. Det kan dock anses nödvändigt med en större växelverkan mellan universitetet samt samhället och kultur- och näringslivet. Det mest ändamålsenliga sättet att ordna detta är låta företrädare för samhället och kultur- näringslivet delta i universitetens beslutsfattande. För att universitetets självstyrelse skall accentueras även till denna del, skall varje universitet besluta om de tar utomstående medlemmar till förvaltningsorganen eller inte. Universitetet skall också besluta om de eventuella utomstående medlemmarnas antal med beaktande av den maximandel som bestäms i lagen. Enligt förslaget skall universitetet självt kalla de utomstående medlemmarna. Den ekonomiska samarbets- och utvecklingsorganisationen OECD rekommenderar i en rapport av den 5 juli 1994, som gäller en utvärdering av Finlands högskolepolitik, att utomstående grupper tas med i högskolornas förvaltning.

För närvarande väljer universitetet och högskolorna rektor bland sina professorer och i vissa högskolor också bland vissa andra lärare. Rektor är under sin mandatperiod befriad från de åligganden som hör till den egna tjänsten. I universitetslagen föreslås att universitetet fortfarande väljer rektor. Avvikande från det nuvarande kan också en person utanför universitetet som fyller behörighetsvillkoren väljas till rektor. Mandatperioden för rektor skall förlängas till fem år. Med detta vill man öka möjligheterna till ett effektivt ledande av universitetet. Mandatperioden för högskolornas rektorer uppmärksammades också i nämnda OECD-rapport om utvärderingen av Finlands högskolepoli-

tik. Utvärderarna ansåg den nuvarande mandatperioden på tre eller fyra år vara för kort och rekommenderade en förlängning av den för att säkerställa kontinuiteten i fråga om kunskaper och ledarskap.

I en fakultet eller en annan motsvarande enhet skall det för skötseln av undervisnings- och forskningsförvaltningen finnas ett kollegialt förvaltningsorgan där samma persongrupper som i styrelsen skall vara företrädare. Även i detta förvaltningsorgan kan personer utanför universitetet utgöra högst en tredjedel av medlemmarna. En fakultet eller en motsvarande enhet skall ledas av dekanus eller någon annan föreståndare, som enhetens kollegiala förvaltningsorgan väljer bland enhetens professorer och biträdande professorer.

Såsom förut kan det vid universitetet finnas fristående institutioner samt gemensamma enheter för flera universitet. Universitetet skall själva besluta om förvaltningen av de fristående institutionerna.

I lagen skall bestämmas om universitetens rätt att ta in studerande, om antagningen av studerande och disciplinära åtgärder. För närvarande bestäms om frågor som gäller studerandena genom förordning. Ett undantag utgör Helsingfors universitet för vilket gäller att bestämmelser om studerandena ingår i lagen.

Enligt förslaget skall det i lagen tas med vissa specialbestämmelser om Helsingfors universitet och Åbo Akademi som dessa universitets särställning och vissa uppgifter förutsätter.

Enligt lagförslaget får ändring i ett beslut av universitetet sökas genom besvär, om inte något annat bestäms i universitetslagen eller i någon annan lag. Rättelseförfarande bibehålls som universitetens interna sätt att söka ändring. Rättelse kan också enligt den nya lagen sökas i ett beslut genom vilket studerande har antagits eller studieprestationer har bedömts. Närmare föreskrifter om rättelseförfarandet skall utfärdas genom förordning. Ändring i ett beslut genom vilket en studerande avstängts för viss tid kan sökas genom besvär hos länsrätten. I beslut av länsrätten får ändring inte sökas genom besvär.

I lagen skall också ingå bestämmelser om studentkårerna. Studentkårerna deltar i upprätthållandet av funktioner som är viktiga för många studerande. De sörjer för studerandenas hälsovårdsservice genom att delta i förvaltningen av studenternas hälsovårdsstiftel-

se. Studentkårerna är också med i samslutningar som svarar för byggande, reparation och underhåll av studentbostäder. I största delen av högskolorna utser studentkårerna medlemmar som representerar studerandena i högskolornas förvaltningsorgan.

Det bestäms för närvarande om studentkårerna i förordningar om de olika studentkårerna. Dessa förordningar är så gott som likadana till innehållet. Enligt förordningarna är alla studerande som avlägger lägre eller högre högskoleexamen medlemmar i studentkårerna medan sådana som avlägger någon annan examen kan ansluta sig som medlemmar. Avsikten är att det fortfarande skall vara obligatoriskt för dem som avlägger lägre och högre högskoleexamen att höra till studentkåren. Närmare bestämmelser om studentkårerna skall utfärdas genom förordning.

I fråga om nationer har det på förordningsnivå bestämts bara om nationerna vid Helsingfors universitet, den svenska nationen vid tekniska högskolan och nationerna vid Kuopio universitet. I 36 § lagen om Helsingfors universitet anges att studerandena kan höra till en nation och att nationerna har rätt till självstyrelse enligt vad som stadgas genom förordning. I vissa högskolor har nationerna formen av föreningar. Avsikten är inte att genom den föreslagna lagen ändra nuvarande praxis. Nationerna skall fortfarande kunna fungera på föreningsbasis eller det skall vid behov kunna bestämmas om dem också genom förordning. Det skall såsom tidigare vara frivilligt att höra till en nation.

4. Propositionens verkningar

4.1. Ekonomiska verkningar

Avsikten är att öka universitetens möjligheter att effektivisera verksamheten, bedriva samarbete och utnyttja resurserna på ett ekonomiskt sätt. Lagförslaget har inga direkta ekonomiska verkningar som kunde visas vara en följd av tillämpningen av lagen.

4.2. Verkningar i fråga om organisation och personal

Verkningarna i fråga om organisation har behandlats under 3.2. Universitetslagen ger möjligheter till en totalreform av organisationen enligt varje universitets prövning. Vid

varje universitet skall det dock finnas en styrelse och en rektor.

Propositionen har inga direkta verkningar i fråga om personal. I och med att regleringen av organisationen minskar, ökar dock möjligheterna till smidiga tjänsteregleringar, som varje universitet genomför på det sätt organisationen och behoven förutsätter.

5. Beredningen av propositionen

Undervisningsministeriet tillsatte den 9 september 1993 ett projekt som hade till uppgift att utvärdera den nuvarande strukturen och det nuvarande innehållet i utbildningslagstiftningen samt bereda författnings- och andra förslag till förenhetligande och förenklande av utbildningslagstiftningen. Projektet avgav sitt betänkande den 20 januari 1995 (promemorior av undervisningsministeriets arbetsgrupper 1:1995). Projektet föreslog att den lagstiftning som gäller universiteten och högskolorna samlas i en lag. Vidare föreslogs att det skulle bestämmas om införandet av universitetslagen genom en särskild lag.

Undervisningsministeriet tillsatte den 26 januari 1995 en parlamentariskt sammansatt kommission, som utgående från arbetet inom ovannämnda projekt skulle utreda förutsättningarna för genomförande av en totalreform av utbildningslagstiftningen, bedöma genomförandet av de föreslagna innehållsliga reformerna och fortsätta det tidigare utredningsarbetet och beredningen av reformen. Kommissionen avgav sitt betänkande den 19 mars 1996 (kommittébetänkande 1996:4).

Utlåtanden om kommissionens betänkande har begärts av statsrådets kansli och alla ministerier, universitet och högskolor, Finlands studentkårers förbund rf, de centrala arbetsmarknadsorganisationerna, kommunernas centralorganisationer samt ett stort antal andra instanser.

I nästan alla utlåtanden förhåller man sig positivt till principen att stifta en gemensam lag om universiteten. Helsingfors universitet, vars lag från 1991 till sin uppbyggnad skiljer sig från gällande lagar om de övriga universiteten och högskolorna, har inte ansett det befogat med en allmän lag för egen del. I utlåtandena har framförts flera anmärkningar om detaljpunkter i lagförslaget.

Regeringens proposition baserar sig på det förslag som kommissionen för beredningen

av en totalreform av utbildningslagstiftningen lagt fram. Anmärkningarna har i mån av möjlighet beaktats vid beredningen av propositionen vid undervisningsministeriet. Förhandlingar om propositionen har förts med personalorganisationerna.

6. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

Propositionen är en del av en totalreform av utbildningslagstiftningen. Den andra delen består av regeringens proposition med förslag till utbildningslagstiftning, som skall avlåtas till riksdagen senare.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslagen

1.1. Universitetslag

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §. *Tillämpningsområde.* Lagen skall gälla alla tjugo universitet och högskolor som hör till undervisningsministeriets verksamhetsområde. Universiteten och högskolorna uppräknas i paragrafen. I universitetslagen kallas de alla universitet. Lagen gäller inte yrkeshögskolorna och inte heller försvarshögskolan, som hör till försvarsministeriets verksamhetsområde. Lagen gäller inte heller privata högskolor som eventuellt inrättas. Om dem bestäms vid behov särskilt.

2 §. *Självstyrelse.* Arten av universitetens självstyrelse har behandlats under punkt 1.3. i den allmänna motiveringen. I fråga om forskningen, konsten och undervisningen framgår självstyrelsen i lagförslaget 6 § och i fråga om förvaltningen i kapitel 3.

3 §. *De som hör till universiteten.* I paragrafen uppräknas såsom tidigare de persongrupper som hör till universitetet.

4 §. *Uppgifter.* Det skall bestämmas allmänt om universitetens uppgifter utan att uppgifterna för exempelvis de mångvetenskapliga universiteten, de tekniska högskolorna, handelshögskolorna och konsthögskolorna närmare specificeras. Uppgifterna bibehålls i huvudsak oförändrade. Högskolorna skall undvika onödigt överlappande verksamhet och det har därför i paragrafens 2 mom. tagits in en bestämmelse som förpliktigar universitetet att i sin verksamhet eftersträva en ändamålsenlig arbetsfördelning. Genom paragrafens 2 mom. tryggas också kontinuiteten i högskoleundervisningen för den svenskspråkiga befolkningen. Ansvaret för utbildningen skall bäras av de svenskspråkiga och tvåspråkiga universiteterna.

I paragrafens 3 mom. skall tas med en bestämmelse om målet i fråga om forskningens, utbildningens och undervisningens kvalitet. Eftersom universitetet har till uppgift att sörja för att goda forskningsetiska principer och god vetenskaplig sed iaktas i universitetens vetenskapliga forskning, framhävs i bestämmelsen att sådan även skall iaktas i universitetens verksamhet. Forskningsetiska problem är bl.a. vetenskaplig

oärlighet, användningen av såväl människor som djur i vetenskapliga test, etiken i nya biovetenskapliga uppfinningar samt datasekretessen inom forskningen.

Kännetecknen på tillförlitlig, allvarligt syftande forskning är s.k. god vetenskaplig sed. Brott mot den, bl.a. vid uppbevarande av vetenskapligt material, rapporteringen av forskningsrön och forskningsmetoder samt vid publikationsverksamhet, kan leda till försämrad kvalitet.

5 §. *Utvärdering.* Den styrning som bygger på resultatdiskussionerna med universitetet förutsätter att verksamheten utvärderas. Avsikten är att denna skall bli en fast del av utvecklingen av verksamheten och av kvalitetssäkringen vid universitetet. Utvärderingen av verksamheten har behandlats mer ingående i avsnitt 1.2. i den allmänna motiveringen.

Förutom utbildningen, forskningen och den konstnärliga verksamheten skall universitetet utvärdera effekten av dem också efter genomförd utbildning när det gäller såväl individen som det omgivande samhället. Föremål för granskning kan bl.a. vara forskningens och utbildningens ekonomiska, sociala, t.ex. arbetsmarknadspolitiska, samt bildningsmässiga och kulturella verkningar.

2 kap. Undervisning och forskning

6 §. *Forskningens, konstens och undervisningens frihet.* Bestämmelsen motsvarar gällande lagstiftning. I fråga om Helsingfors universitet bestäms detta i lag och i fråga om de övriga universiteterna i förordning.

Forskningens, konstens och undervisningens frihet har garanterats också i 13 § 3 mom. regeringsformen, som trädde i kraft den 1 augusti 1995 i samband med revideringen av bestämmelserna om de grundläggande rättigheterna, enligt vilken forskningens, konstens och den högsta utbildningens frihet är tryggad. I motiveringen till 13 § 3 mom. regeringsformen (RP 309/1993 rd) konstateras att vetenskapens frihet innefattar utövarens rätt att välja sitt forskningsobjekt och sin forskningsmetod. Vetenskapens inriktning skall i första hand bestämmas genom vetenskapskritik från den vetenskapliga gemenskapen. Undervisningens frihet innefattar friheten att studera och inhämta kunskap i frågor som intresserar en själv och

friheten att undervisa på det sätt man själv väljer såväl till innehållet som till metoden.

Om undervisningen skall i 6 § 2 mom. bestämmas att den är offentlig. Endast av grundad anledning kan allmänhetens möjligheter att följa undervisningen begränsas. Bestämmelser om undervisningens offentlighet ingår för närvarande i förordningarna om universiteten samt i förordningen om undervisningen och studerandena vid vissa högskolor, i fråga om Helsingfors universitet dock i lagen. Enligt dessa bestämmelser begränsar sig offentligheten till föreläsningarna. Enligt lagförslaget kan allmänhetens tillträde till att åhöra undervisningen begränsas och det föreslås därför att offentligheten utvidgas så att den gäller också annan undervisning än föreläsningar.

7 §. *Examina och övrig utbildning.* I lagen skall i fråga om examina endast bestämmas att man vid universiteten kan avlägga lägre och högre högskoleexamina samt vetenskapliga, konstnärliga och yrkesinriktade påbyggnadsexamina. Vid vilka universitet olika examina kan avläggas skall såsom för närvarande anges i förordningarna om examina inom de olika vetenskaps- och konstområdena. Dessutom skall det bestämmas att universiteten också kan ordna fortbildning och öppen universitetsundervisning. Universiteten skall fortfarande kunna låta andra läroanstalter eller sammanslutningar ordna utbildningen. Universitetsutbildning ordnas för närvarande t.ex. vid medborgar- och arbetarinstitut, folkhögskolor och sommaruniversitet. I dessa fall godkänner universitetet studieprestationer som utbildningsarrangören har tagit emot.

I paragrafens 2 mom. definieras dels den utgångsnivå som fordras för utbildning som leder till lägre och högre examina vid universitet, dels den utgångsnivå som fordras för vetenskaplig, konstnärlig och yrkesinriktad påbyggnadsutbildning.

En närmare redogörelse för vilken behörighet som fordras av den som antas som studerande finns i detaljmotiveringen till 18 §.

8 §. *Avgiftsfri undervisning.* Enligt paragrafens 1 mom. skall den undervisning som leder till högskoleexamen såsom för närvarande vara avgiftsfri. Avsikten är inte att ändra den praxis som framgår av undervisningsministeriets beslut om avgifter för högskolors prestationer (81/1993), vilket fattats med stöd av lagen om grunderna för avgifter

till staten (150/1992). Enligt 2 § i detta beslut är undervisning som hör till examina och uppgifter som förutsätts av eller hör samman med den, såsom förhör, bedömningar, urvalsprov, nivåtest, handledning vid och granskning av lärdomsprov, studierådgivning, betyg över studieprestationer samt examensbetyg avgiftsfria av orsaker som hänför sig till utbildnings- och kulturverksamhet.

Enligt den föreslagna paragrafens 2 mom. iaktas i fråga om den öppna universitetsundervisningen och fortbildningen vad som bestäms med stöd av lagen om grunderna för avgifter till staten. Enligt undervisningsministeriets beslut om avgifter vid öppen högskoleundervisning i högskolor (83/1993) uppbärs av utbildnings- och kulturpolitiska skäl ingen avgift för undervisning och förhör. Avgifter uppbärs enligt prestationens självkostnadsvärde för arrangemang i samband med flerformsundervisning, läromedel och service i anslutning till undervisningen. Enligt 3 § undervisningsministeriets beslut om avgifter för högskolors prestationer beslutar högskolan på företagsekonomiska grunder om hur fortbildningen skall prissättas.

9 §. *Undervisnings- och examensspråk.* Om universitetens undervisnings- och examensspråk bestäms för närvarande i lagarna om universiteten. Enligt lagförslaget skall dessa språk bibehållas oförändrade. Universitetets beslutanderätt när det gäller att besluta om användningen av något annat språk än undervisnings- och examensspråket skall inte begränsas jämfört med vad som nu är fallet, utan universitetet skall fortfarande besluta om användningen av något annat språk än undervisnings- och examensspråket i undervisningen och i studieprestationerna.

3 kap. Organisation

10 §. *Kansler.* Helsingfors universitet och Åbo Akademi skall fortfarande ha en egen kansler. Även andra universitet kan ha en kansler. Om kansler bestäms då genom förordning. Inrättande av kanslersinstitutionen kan dock inte ske mot universitetets vilja. Kansler kan också vara gemensam för två eller flera universitet. Kanslers traditionella uppgifter att främja vetenskaperna, bevaka universitetets allmänna intressen och övervaka dess verksamhet skall kvarstå. Kansler skall fastställa universitetets instruktioner

och andra motsvarande allmänna föreskrifter. Om kanslers övriga uppgifter gäller vad som bestäms på annat ställe i lag eller förordning. Om kanslers uppgifter bestäms också lagen och förordningen om tillsättning av tjänster som professor och biträdande professor vid högskolor.

Den som utnämns till kansler skall vara en person som förtjänstfullt har verkat till fromma för vetenskapen eller universitetsväsendet. Kansler skall utnämnas av republikens president på framställning av statsrådet bland tre kandidater som universitetets valkollegium ställt upp. Kansler utnämns för fem år i sänder.

Om behörighetsvillkoren, mandatperioden och utnämningen i fråga om Åbo Akademis kansler samt om vissa uppgifter som åligger kansler bestäms enligt paragrafens 4 mom. i lagen om samordning av den svenskspråkiga högskoleutbildningen (1354/1990). Enligt sagda lag finns det en delegation för att samordna och utveckla den svenskspråkiga högskoleutbildningen. Delegationen leds av kansler, som skall vara en person som har verkat förtjänstfullt för vetenskapen eller högskoleväsendet. Kansler utnämns av republikens president för tre år i sänder sedan ett valkollegium ställt tre kandidater på förslag. Valkollegiet består av företrädare för Åbo Akademi och Österbottens högskola som är akademins enhet i Vasa samt för Svenska handelshögskolan. Den som är anställd vid någon av dessa högskoleenheter kan inte utses till kansler. Närmare bestämmelser om valkollegiets sammansättning finns i förordningen om samordning av den svenskspråkiga högskoleutbildningen (1287/1991).

11 §. *Styrelsen och dess uppgifter.* Styrelsen är universitetets högsta beslutande organ och dess huvudsakliga uppgifter anges i lagen. Den har till uppgift att utveckla universitetets verksamhet, godkänna ekonomi- och verksamhetsplaner samt andra vittsyftande planer. Styrelsen skall också godkänna instruktioner, besluta om riktlinjerna för anslagsfördelningen samt avge utlåtanden i frågor som är av principiell vikt för universitetet. Om andra uppgifter för styrelsen kan bestämmas genom förordning och föreskrivas genom universitetets interna föreskrifter.

12 §. *Styrelsens sammansättning.* Med beaktande av de stora skillnaderna i universitetens storlek och olikheterna i deras verksamhet är det viktigt att de rätt fritt skall få bestämma om sin förvaltning. Därför skall en-

dast bestämmelser av grundläggande art intas i lagen. I fråga om styrelsen bestäms det att rektor skall vara ordförande för den och att förutom rektor även professorer och biträdande professorer, övriga lärare och forskare, övrig personal och studerande skall vara företrädare i den. För att ingen persongrupp skall få en dominerande ställning i styrelsen, föreslås att det bestäms att varje grupps representation alltid skall vara mindre än hälften av det totala antalet medlemmar. Styrelsemedlemmarna kan ha suppleanter. Utöver detta kan universitetet besluta att även sådana personer kan vara medlemmar i styrelsen som inte hör till universitetets personal eller studerande. De utomstående medlemmarna kan t.ex. vara företrädare för lokalförvaltningen eller näringslivet. Dessa medlemmar kan utgöra högst en tredjedel av antalet styrelsemedlemmar. Universitetet skall självt kalla de utomstående medlemmarna.

Bestämmelser om det totala antalet medlemmar i styrelsen och antalet medlemmar som företräder olika persongrupper skall ingå i en instruktion. Med beaktande av bestämmelsen i 77 § 2 mom. regeringsformen, enligt vilken nya stadganden angående grunderna för Helsingfors universitetets organisation alltid utfärdas genom lag, men närmare bestämmelser beträffande universitetet genom förordning, föreslås att det i 4 mom. intas en bestämmelse att det i fråga om Helsingfors universitet skall föreskrivas om detta genom förordning.

13 §. *Rektor och prorektor.* Rektor skall såsom för närvarande leda universitetets verksamhet. Rektor skall ha allmän befogenhet; rektor skall handlägga och avgöra ärenden som gäller universitetets allmänna förvaltning, om inte något annat bestäms i lag eller förordning eller i universitetets interna föreskrifter. Det kan finnas en eller flera prorektorer vid universitetet.

Avvikande från det nuvarande skall också en person utanför universitetet som fyller behörighetsvillkoren för rektor kunna väljas till rektor. Rektor skall ha avlagt doktorsexamen eller vara utnämnd till en professorstjänst vid ett universitet. Vid konstindustriella högskolan skall det dock vara möjligt att välja även den som är utnämnd till en tjänst som biträdande professor, överassistent eller lektor till rektor. Rektor väljs för fem år i sänder av universitetets valkollegium.

14 §. *Organisering av undervisningen, forskningen och servicefunktionerna.* I gällande lagar om universiteten anges vilka fakulteter de enskilda universiteten har. Avsikten är att universiteten själva skall besluta om organisationen av sin forsknings- och undervisningsförvaltning och det skall därför inte längre bestämmas om fakulteterna genom lag. Varje universitet skall självt för organisationen av forskningen och undervisningen besluta om indelningen i fakulteter eller andra motsvarande enheter och institutioner under dem. Universiteten är inte tvungna att göra en sådan indelning. Som exempel kan nämnas att de tekniska högskolorna, handelshögskolorna och konsthögskolorna för närvarande inte indelas i fakulteter utan kan ordna sin forsknings- och undervisningsförvaltningen är ordnat på annat sätt.

I många högskolor som saknar fakulteter finns det för närvarande ett särskilt kollegialt förvaltningsorgan som har till uppgift att för hela högskolans del behandla vissa frågor som gäller undervisningen och forskningen, såsom allmänna riktlinjer för undervisningen och forskningen samt uppgöra tjänsteförslag för tjänster som professor och biträdande professor. I synnerhet när det gäller små högskolor är det nödvändigt att det nuvarande systemet bibehålls och det föreslås därför att universitetet för dessa uppgifter skall kunna ha ett förvaltningsorgan som är gemensamt för hela universitetet.

Vid universiteten kan såsom för närvarande finns fristående institutioner som inte hör till fakulteterna eller andra motsvarande enheter. Universiteten skall själva besluta om bildande av sådana. De beslutar även för närvarande om inrättande och indragning av fristående institutioner, med undantag för vissa institutioner som nämns i författningar. De fristående institutionerna kan vara forsknings-, utbildnings- eller serviceinstitutioner.

Vissa universitet och högskolor har för närvarande gemensamma enheter om vilka det bestäms eller överenskommit mellan de universitet och högskolor som deltar i samarbetet. I 41 a § lagen om Helsingfors universitet bestäms exempelvis att det i anslutning till universitetet finns ett forskningsinstitut för fysik, vars förvaltning kan ordnas så att den bygger på samarbete mellan universitetet och andra högskolor. Om förvaltningen av institutionen bestäms i förordningen om forskningsinstitutet för fysik (561/1996). Samarbete förekommer också

mellan universiteten och högskolorna och utomstående instanser. I lagen om specialiserad sjukvård bestäms om rätten att använda sjukhus (1062/1989), för undervisnings- och forskningsbehov när det gäller universitet och sjukhus som ger medicinsk utbildning. Som ett exempel kan nämnas att man genom avtal kommit överens om att institutionen för klinisk kemi vid Uleåborgs universitet skall fungera som "collaborating center" för Världshälsoorganisationen WHO. Avtalsparterna var social- och hälsovårdsministeriet, utrikesministeriet, Uleåborgs universitetssjukhus och Uleåborgs universitet. Avsikten är att samarbete huvudsakligen skall ordnas genom avtal och att man endast när det visar sig nödvändigt skall ty sig till särskilda författningar.

15 §. *Förvaltning av enheterna.* Verksamheten vid en fakultet eller någon annan enhet som avses i 14 § 1 mom. skall ledas av dekanus eller en annan föreståndare. Vid enheten skall dessutom finnas ett kollegialt förvaltningsorgan. I fråga om förvaltningsorganets sammansättning skall samma principer iakttagas som vid tillsättning av universitetets styrelse. I detta förvaltningsorgan skall samma grupper vara företrädare som i styrelsen. Om universitetet så bestämmer kan högst en tredjedel av medlemmarna i organet vara utomstående medlemmar.

Om dekanus och det kollegiala förvaltningsorganets uppgifter bestäms med stöd av 42 § i en instruktion. Såsom för närvarande skall det kollegiala förvaltningsorganet välja dekanus eller föreståndare.

Om uppgifterna för ett kollegialt förvaltningsorgan vid en fakultet eller vid en motsvarande enhet vid Helsingfors universitet bestäms dock i 22 §.

Om förvaltningen av en institution som lyder under en fakultet eller motsvarande enhet skall med stöd av 42 § bestäms i en instruktion.

Bestämmelser om förvaltningen av en fristående institution skall meddelas i en instruktion. Om en sådan institution har ett kollegialt förvaltningsorgan kan personer som inte hör till universitetet ingå som medlemmar vilket också gäller redan nu. Antalet externa medlemmar begränsas inte.

4 kap. **Personalen och ämbetspråket**

16 §. *Personalstrukturen.* I paragrafen omnämns särskilt professorstjänsterna, som

också nämns i 87 och 89 §§ regeringsformen. Såsom tidigare skall också de biträdande professorerna räknas till professorskåren. Vid universitetet finns dessutom undervisnings- och forskningspersonal samt personal för skötsel av andra uppgifter.

Om förfarandet vid tillsättning av tjänster som professor och biträdande professor bestäms genom en särskild lag, som skall förbli i kraft. Enligt lagen utnämns professorer av republikens president. Uppgiften att utnämna "professorerna vid universitet och teknisk högskola" ankommer redan med stöd av 87 § 4 punkten regeringsformen på republikens president. Tjänster som biträdande professor och andra tjänster vid universitetet tillsätts av den myndighet som bestäms i universitetets interna instruktion.

Enligt gällande bestämmelser finns det docenter vid universiteten. Docenterna håller föreläsningar och ger annan undervisning. Inom ramen för systemet med docenter är det möjligt att för universitetsundervisningen använda forskare som är verksamma inom universitetsväsendet och även anlita vetenskapligt meriterade personer som är verksamma utanför universiteten i olika uppgifter i samhället. Om behörighetsvillkoren för och utnämningen av docenter bestäms för närvarande genom förordning. Bestämmelser om docenter ingår också i lagen om Helsingfors universitet. Avsikten är att det skall bestämmas om behörighetsvillkoren och utnämningförfarandet när det gäller docenter genom förordning.

17 §. *Ämbetsspråk och språkkunskapskrav.* Enligt 18 § språklagen (148/1922) stadgas särskilt om myndigheternas vid statens universitet och högskolor ämbetsspråk, vilket innebär att språklagen inte gäller högskolorna. För närvarande ingår bestämmelser om universitetens och högskolornas ämbetsspråk i lagarna om de olika universiteten och högskolorna. De bestämmelser om ämbetsspråket som föreslås i paragrafen motsvarar de nuvarande bestämmelserna.

Enligt 14 § 2 mom. regeringsformen skall envars rätt att hos domstol och andra myndigheter i egen sak använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska, samt att få expeditioner på detta språk tryggas genom lag. I fråga om myndigheterna vid universitetet tryggas denna rätt genom en bestämmelse i det föreslagna 17 § 2 mom., enligt vilken var och en har rätt att i egen sak använda finska eller svenska.

Om den språkkunskap som fordras av högskolornas tjänstemän bestäms för närvarande i lagarna om de olika universiteten och högskolorna. Enligt lagförslaget skall det bestämmas om språkkunskaper genom förordning. Med stöd av bestämmelsen kan avvikelser göras från vad som bestäms i lagen angående den språkkunskap, som skall av statstjänstemän fordras (149/1922). Även för närvarande är språkkunskapskraven för undervisnings- och forskningstjänster inte lika stränga som kraven enligt nämnda lag. Avsikten är inte att ändra språkkunskapskraven. Det föreslås att det bestäms om språkkunskaperna för lärare vid Åbo Akademi i lagens 30 §.

5 kap. Studerande

18 §. *Antagning av studerande.* Enligt paragrafen skall de studerande antas av universitetet. Eftersom universitetet har begränsade möjligheter att utbilda studerande, måste antalet kunna begränsas, såsom nu är fallet. Universitetet beslutar årligen om antalet nya studerande och anpassar det till de mål för antalet examina som avtalats med undervisningsministeriet.

Antalet sökande är årligen i genomsnitt tre gånger större än antalet personer som får tillträde till studier. Målet är att ge så många som möjligt tillträde till högskolestudier och samtidigt garantera att studieplatserna används effektivt. I detta avseende har undervisningsministeriet och universitetet i resultatavtalen kommit överens om en utvecklingslinje enligt vilken den som antagits till universitetsstudier kan ta emot endast en studieplats som leder till högskoleexamen samma år. Eftersom avsikten är att utvidga begränsningen till att gälla också dem som fått en yrkeshögskoleplats samma år, föreslås att till paragrafens 1 mom. fogas en bestämmelse enligt vilken en studerande under samma år kan utnyttja endast en studieplats som leder till högskoleexamen. Med studieplats avses då både universitetsplats och yrkeshögskoleplats.

Enligt paragrafens 2 mom. skall likvärdiga antagningsgrunder tillämpas på de sökande vid antagningen. Tillgodoseende av utbildningsbehovet hos någon språkgrupp kan dock kräva avvikelser från likvärdiga antagningsgrunder och det föreslås därför att en undantagsbestämmelse om detta tas med i lagen.

Enligt paragrafens 3 mom. kan antagningen av studerande också ordnas utgående från en gemensam ansökan till flera universitet. För närvarande förekommer olika slag av samarbete vid utvecklandet och organiserandet av antagningen inom bl.a. de tekniska, medicinska, ekonomiska och juridiska områdena, i vissa språkämnen och i översättarutbildningen, i utbildningen av klasslärare och barnträdgårdslärare samt i biologiska ämnen.

I resultatavtalen mellan undervisningsministeriet och universiteten har avtalats att undervisningsministeriet i samarbete med universiteten utvecklar sökanderegistren så att det är möjligt att följa hur de som antagits för studier och de som tagit emot en studieplats placeras. Samtidigt har avtalats att universiteten utökar sitt samarbete vid antagningen och koordinerar tidtabellerna för antagningen på de olika utbildningsområdena och med yrkeshögskolorna samt utvecklar informationen om antagningen. Våren 1996 tillsatte undervisningsministeriet en projektgrupp för att utarbeta en plan för hur ansöknings- och antagningsskedet kunde organiseras och för utvecklandet av behövliga datasystem. Avsikten är att det skall bestämmas särskilt om de personregister som behövs för ett gemensamt ansökningsystem.

Enligt paragrafens 4 mom. skall närmare bestämmelser om antagningen av studerande utfärdas genom förordning. Behörighetsvillkoren för de sökande ingår för närvarande i förordningen om undervisningen och studerandena vid vissa högskolor samt, när det gäller de universitet och högskolor som inte omfattas av denna förordning, i förordningarna om dessa. I fråga om Helsingfors universitet bestäms om detta även i lagen.

Enligt de nuvarande bestämmelserna är den som har avlagt examen enligt studentexamensförordningen (1000/1994) behörig för studier som leder till lägre eller högre högskoleexamen. Behörig som studerande är också den som har avlagt yrkesexamen på institutnivå eller högre nivå eller en utländsk examen som i landet i fråga ger behörighet för motsvarande högskolestudier. Också den som högskolan annars konstaterar ha tillräckliga kunskaper och färdigheter för studierna kan antas som studerande. Endast de som innehar formell högskolebehörighet kan delta i antagningen. Med avvikelse från det ovan anförda kan högskolan anta en studerande, som deltagit i den öppna högskole-

undervisningen, för avläggande av examen när han eller hon har fullgjort minst en tredjedel av de studier som hör till utbildningsprogrammet.

En examen inom yrkesutbildning på institutnivå och inom yrkesutbildning på högre nivå har sedan år 1987 medfört allmän behörighet för högskolestudier. Andelen studerande som antagits för studier på denna grund av de nya universitetsstuderandena har under de senaste åren varit 2—3 procent. I och med att programmet för yrkeshögskoleförsök och för ombildandet av yrkeshögskolorna till ordinarie går vidare, kommer yrkesutbildningen på institutnivå i sin nuvarande form att försvinna inom utbildningen efter grundskolan. Med några undantag kommer nya studerande inte längre att antas till denna utbildning år 1998.

Enligt den utvecklingsplan som statsrådet fastställde den 21 december 1995 skall yrkesutbildningen på andra stadiet utvecklas så att examen breddas och omfattar tre år. I studierna skall ingå en period av inläring i arbetet omfattande ett halvt år. Enligt de internationella s.k. higher education-kriterierna kan som högskoleexamina räknas minst treåriga examina, där studierna föregås av sammanlagt 12 års grundutbildning som ger tillräckliga kunskaper och färdigheter för högskolestudierna. Även de treåriga yrkesinriktade examina skall i framtiden medföra högskolebehörighet. Universiteten kan med tillämpliga antagningsförfaranden bedöma nivån och lämpligheten för universitetsstudier på olika områden också när det gäller inträdesökande som kommer yrkesutbildningsvägen.

Avsikten är på grund av vad som anförts ovan genom förordningen bestämma att också den som har genomgått yrkeshögskola eller avlagt en yrkesinriktad examen som omfattar minst tre år är behörig som studerande.

Enligt resultatavtalen mellan undervisningsministeriet och universiteten skall universiteten besluta om antagningsförfarandena i fråga om studerande som via öppna universitetsstudier går vidare till examensinriktade studier, och skall föreslå ett mål för det årliga antalet studerande som använder denna utbildningsväg. Antalet studerande inom det öppna universitetet var nästan 70 000 år 1994 och ca 73 000 år 1995. År 1994 fick 287 studerande rätt att avlägga examen på basis av dessa studier. År 1995 var antalet

322 studerande. Utgångspunkten är att det totala antalet studerande som utnyttjar denna utbildningsväg i slutet av 1990-talet skall vara 1000—2000 per år. Genom förordning skall bestämmas att studier vid öppen högskola fortfarande skall medföra möjlighet till studier som leder till examen. Avsikten är att bestämma än universitetet skall besluta om omfattningen på de studier som behövs.

Avsikten är att med ovannämnda bestämmelser om förutsättningarna för att antas som studerande vid universitetet öka universitetens möjligheter att välja sina studerande smidigt med beaktande av olika utbildningsvägar, vilket också skulle medföra ökade möjligheter att genomföra principen om livslångt lärande.

19 §. *Disciplinära åtgärder.* Enligt bestämmelsen om disciplinära åtgärder kan en studerande som inom universitetet gjort sig skyldig till en förseelse som riktar sig mot undervisningen eller forskningen bestraffas med varning eller avstängning för viss tid, högst ett år. Om tillvägagångssättet skall bestämmas genom förordning.

6 kap. Specialbestämmelser om Helsingfors universitet

20 §. *Kanslers rätt att yttra sig i statsrådet.* Helsingfors universitets kanslers rätt att yttra sig i statsrådet i frågor som gäller Helsingfors universitet skall bibehållas.

21 §. *Konsistorium.* För Helsingfors universitets styrelse skall fortfarande användas benämningen konsistorium. För klarhets skull föreslås att det i paragrafens 2 mom. intas en hänvisning till bestämmelsen i 77 § 2 mom. regeringsformen om att konsistoriet skall höras innan författningar som gäller universitetet ges.

22 §. *Uppgifter för ett kollegialt förvaltningsorgan vid en fakultet eller vid en motsvarande enhet.* Med beaktande av bestämmelsen i 77 § 2 mom. regeringsformen, enligt vilken nya stadganden angående grunderna för Helsingfors universitets organisation utfärdas genom lag, föreslås att det såsom tidigare bestäms om de viktigaste uppgifterna för ett kollegialt förvaltningsorgan vid en fakultet eller vid en motsvarande enhet genom lag. Bestämmelser om enhetens övriga uppgifter skall meddelas i en instruktion.

23 §. *Den svenska undervisningen och prorektor.* Vid universitetet skall finnas

minst 27 professorstjänster för undervisningen på svenska. I gällande lag är dessa tjänster placerade vid fakulteterna. Enligt den föreslagna lagen kan en enhet för undervisning och forskning vid universitetet också utgöras av någon annan enhet än en fakultet och det föreslås därför att det bestäms om dessa tjänsters placering genom förordning. Antalet tjänster skall såsom för närvarande vara minst 27. Vid universitetet skall fortfarande finnas en nämnd med uppgift att utveckla och samordna den svenska undervisningen. En av prorektorerna skall vara innehavare av en professorstjänst som inrättats för undervisningen på svenska, om interek-tor är innehavaren av en sådan tjänst.

24 §. *Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet.* Svenska social- och kommunalhögskolan anslöts år 1984 till Helsingfors universitet som en fristående svensk enhet. Det finns en särskild lag och förordning om den. För förvaltningen av enheten svarar enligt gällande lag dess styrelse och rektor. Universitetets kansler och förvaltningsorgan har beslutanderätt i frågor som gäller enheten bara till den del det särskilt bestäms om detta. Enhetens ställning i förhållande till universitetet har visat sig vara ändamålsenlig och motsvarar alltså de syften som angavs 1984.

Enligt 24 § 1 mom. universitetslagen skall det bestämmas om Svenska social- och kommunalhögskolan genom förordning. Närmare bestämmelser skall meddelas i en instruktion med stöd av förordningen. Avsikten är inte att ändra enhetens ställning i förhållande till universitetet.

Avsikten är att genom förordning bestämma åtminstone om om enhetens uppgifter, grunderna för enhetens förvaltning och enhetens representation i universitetets förvaltningsorgan samt rätten för dem som avlagt examen vid enheten att fortsätta studierna vid universitetet.

Enligt paragrafens 2 mom. ingår tjänsterna vid enheten inte i de professorstjänster enligt 23 § 1 mom. som inrättats för undervisningen på svenska.

25 §. *Nationalbibliotek.* Det föreslås att det i lagen skall tas in en bestämmelse som motsvarar den gällande, enligt vilken Helsingfors universitets bibliotek utgör ett nationalbibliotek. Om dess uppgifter bestäms också i lagen om friexemplar (420/1980). Enligt dess 1 § 1 mom. är den som framställer tryckalster samt ljud- och bildupptag-

ningar skyldig att till Helsingfors universitets bibliotek överlämna produkter som han framställt, såsom friexemplar utan ersättning på sätt i lagen om friexemplar stadgas, för att den nationella kulturens produkter skall kunna bevaras, statistikföras och katalogiseras samt ställas till förfogande för forskare och andra som behöver dem.

26 §. *Utbildningen av personer som kan svenska.* Om utbildningen av personer med som kan svenska bestäms på samma sätt som i gällande lag. Enligt bestämmelsen skall universitetet sörja för att ett tillräckligt antal personer som kan svenska kan utbildas för landets behov på de områden där svensk undervisning meddelas endast vid Helsingfors universitet. Bestämmelsen behövs för att den svenskspråkiga befolkningens lika rätt till service skall kunna tryggas.

27 §. *Universitetets rättigheter och egendom.* Det föreslås att bestämmelsen om universitetets rättigheter och egendom skall tas in i lagen i samma form som det har i gällande lag.

28 §. *Val av ledamot i riksrätten.* Enligt 1 § lagen om riksrätten (273/1922) utgörs en av ledamöterna i riksrätten av en professor i lagfarenhet vid Helsingfors universitets juridiska fakultet, som inom sig utser denne jämte en suppleant för honom för fyra år. Enligt gällande lag hör förutom fakultetsrådets medlemmar även fakultetens alla ordinarie professorer till fakultetsrådet när juridiska fakulteten väljer ledamot och suppleant. Enligt lagförslaget skall fakulteter inte nödvändigtvis behöva finnas, vilket innebär att det bestäms särskilt om bildande av fakultet för valet.

7 kap. Specialbestämmelser om Åbo Akademi

Åbo Akademi övergick i statens ägo den 1 augusti 1981, då lagen om Åbo Akademi, nedan akademilagen, trädde i kraft. Akademien hade fram till dess varit ett privat universitet berättigat till lagstadgat statsbidrag med Stiftelsen för Åbo Akademi som huvudman. Den 26 juni 1981 ingick staten och stiftelsen ett avtal om de ekonomiska och andra arrangemang som hörde samman med att akademien övergick vid statens ägo. Syftet med dessa arrangemang var att trygga undervisning på svenska på de områden som var företrädna i akademien när denna över-

gick i statens ägo samt samtidigt att möjliggöra utvecklandet av akademien.

I avtalet förbinder sig stiftelsen bl.a. att ekonomiskt delta i upprätthållandet av akademien genom att utan vederlag överlåta besittningsrätten till de av stiftelsen ägda lokaler som är i akademins bruk till akademien och att svara för underhåll och uppvärmning av dessa lokaler samt vissa andra kostnader. De förbindelser som baserar sig på stiftelsens avtal gäller så länge som akademien utan väsentliga ändringar och begränsningar är verksam enligt akademilagen och lagen angående bringande i kraft av lagen om Åbo Akademi (1058/1980) samt avtalet. Stiftelsen skall enligt avtalet beredas tillfälle att avge utlåtande när förslag till ändring av akademilagen bereds.

I sitt utlåtande om förslaget till proposition om universitetslagen och lagen om införande av universitetslagen har stiftelsen meddelat att de bestämmelser om akademien som ingår i propositionen inte ger anledning till anmärkningar från stiftelsens sida. På basis av detta har staten och stiftelsen kompletterat sitt avtal av den 26 juni 1981 med ett konstaterande att avtalet fortfarande skall gälla även om akademilagen upphävs och ersätts med en gemensam universitetslag.

29 §. *Specialuppgifter.* Med beaktande av Åbo Akademis särställning som det enda svenskspråkiga universitetet med flera ämnesområden fogas till lagen en bestämmelse om akademins skyldighet att tillgodose den svenskspråkiga befolkningens behov och beakta de utbildnings- och forskningsbehov som betingas av landets tvåspråkighet. Bestämmelsen skiljer sig inte innehållsmässigt från motsvarande bestämmelse i gällande lag.

I paragrafens 2 mom. ingår en bestämmelse om Österbottens högskola, en enhet vid Åbo Akademi, som är placerad i Vasa. Den pedagogiska fakulteten samt den samhälls- och vårdvetenskapliga fakulteten bildar Österbottens högskola. Förvaltningen av den skall ledas av ett kollegialt förvaltningsorgan.

30 §. *Lärarnas språkkunskaper.* Det skall bestämmas om språkkunskaperna för tjänster som lärare på samma sätt som i gällande lag. Med tanke på skötseln av Åbo Akademis specialuppgifter är det motiverat att det fordras fullständiga kunskaper i svenska av lärarna. Akademien får besluta om undantag från språkkunskapskraven för utlänningar

och andra än infödda finska medborgare. I lagen skall också bestämmas om akademins språknämnd.

31 §. *Studerandenas språkkunskaper.* I fråga om studerandenas språkkunskaper bestäms på samma sätt som för närvarande att de sökande skall ha sådana kunskaper i svenska som är tillräckliga för studier på detta språk, om inte akademien beslutar något annat.

32 §. *Egendom.* Om egendomen bestäms i sak på samma sätt som för närvarande. Ordalydelsen motsvarar paragrafen om Helsingfors universitets egendom.

33 §. *Bestämmelser om vissa tjänster.* Enligt gällande lag skall de professorer och biträdande professorer som fanns vid Åbo Akademi när akademien var ett privat universitet och som inrättades som statliga tjänster när akademien förstatligades, kvarstå vid akademien. Undervisningsområdet eller arbetsuppgifterna för dessa tjänster kan likväl ändras i den ordning som anges i statstjänstemannalagen. Enligt den förordning som utfärdats med stöd av akademilagen skall akademien ge stiftelsen tillfälle att yttra sig när ett förslag till ändring av ämnesområdet för en sådan tjänst bereds.

Det föreslås att i paragrafens 1 mom. fortfarande bestäms att de tjänster som professor och biträdande professor som inrättades vid akademien när akademien övergick i statens ägo, dvs. den 1 augusti 1981, permanent skall kvarstå vid akademien. Enligt paragrafens 2 mom. får akademien utan hinder av detta efter att ha inhämtat stiftelsens utlåtande i saken ändra undervisningsområdet och arbetsuppgifterna för dessa tjänster samt inom ramen för de anslag som akademien förfogar över även ändra en tjänst som biträdande professor till en tjänst som professor.

8 kap. Ändringssökande

34 §. *Rättelseförfarande.* I vissa beslut som gäller studerandena skall rättelse kunna sökas som ett internt sätt att söka ändring. Såsom tidigare skall närmare bestämmelser om rättelseförfarandet utfärdas genom förordning.

35 §. *Ändringssökande.* Enligt nuvarande bestämmelser har det varit möjligt att söka ändring i beslut av universiteten och högskolorna genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen enligt vad som bestäms i

lagen om ändringssökande i förvaltningsärenden (154/1950), om inte något annat stadgas i lag eller förordning. Lagen om ändringssökande i förvaltningsärenden har upphävts genom förvaltningsprocesslagen (586/1996), som trädde i kraft den 1 december 1996.

Eftersom var och en enligt 16 § regeringsformen har rätt att få ett beslut som gäller hans rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt lagskipningsorgan, skall man i regel kunna söka ändring i ett beslut av universitetet genom besvär. Med beslut av universitetet avses beslut av alla förvaltningsorgan och tjänstemän vid universitetet. Enligt förvaltningsprocesslagen anfördes besvären hos länsstyrelsen, om inte något annat bestäms i lag.

36 §. *Besvärsförbud.* I gällande bestämmelser om universiteten och högskolorna bestäms om besvärsförbud i lag när det gäller Helsingfors universitet och i förordning när det gäller de övriga högskolorna. Sedan förvaltningsprocesslagen trätt i kraft kan besvärsrätten begränsas endast med en bestämmelse i lag. Det är således inte längre möjligt att bestämma om besvärsförbud genom förordning. Enligt den föreslagna paragrafen får ändring inte sökas genom besvär i beslut som gäller vissa personval och universitetets interna föreskrifter, eftersom de inte direkt gäller individens rättsskydd. Det föreslås att det såsom tidigare bestäms att det inte skall vara möjligt att söka ändring genom besvär i beslut som gäller stipendier eller understöd eller i beslut om antagning av studerande som har fattats på grund av ett rättelseyrkande och inte heller i beslut genom vilket en studerande har bestraffats med varning på grund av en förseelse som riktar sig mot undervisningen eller forskningen.

Ett beslut som gäller avstängning av en studerande för viss tid kan överklagas hos länsrätten. Ändring i beslut av länsrätten får inte sökas genom besvär.

37 §. *Verkställighet av beslut om avstängning.* Ett beslut att avstänga en studerande för viss tid kan verkställas trots besvär, om inte universitetet eller länsrätten beslutar någon annat.

9 kap. Särskilda bestämmelser

38 §. *Valkollegiet.* För närvarande väljs rektor av ett valkollegium, om vars samman-

sättning bestäms i förvaltningsförordningen för högskolan i fråga. Enligt lagförslaget skall valkollegiet välja rektor och uppställa kandidater för utnämning av kansler. I kollegiet skall alla universitetets persongrupper vara företrädde. Varje grupps representation skall vara mindre än hälften av antalet medlemmar i valkollegiet. Närmare bestämmelser om valkollegiet ges i en instruktion. Med beaktande av bestämmelsen om Helsingfors universitet i 77 § 2 mom. regeringsformen, vilken behandlades ovan i motiveringen till 12 §, föreslås att närmare bestämmelser om valkollegiet vid Helsingfors universitet utfärdas genom förordning.

39 §. *Övningsskolor.* Till de universitet där det ordnas lärarutbildning, hör en eller två övningsskolor. I dem meddelas grundskole- och gymnasieundervisning. Om övningsskolorna bestäms för närvarande i övningsskolelagen (143/1985). Eftersom avsikten är att revidera lagstiftningen så att författningar om grundläggande undervisning och gymnasieutbildning skall tillämpas oberoende av vilken huvudman läroanstalten har, skall övningsskolelagen upphävas genom en lag om grundläggande undervisning och till universitetslagen fogas en bestämmelse om övningsskolorna.

Enligt lagförslagets 3 § hör alla till universitetet som studerar vid universitetet. Eftersom begreppet studerande inte har definierats eller begränsats i nämnda paragraf föreslås att det bestäms om eleverna vid övningsskolorna att de inte utgör sådana studerande som hör till universitetet.

När det gäller ordnandet av undervisningen samt indragning, utvidgning eller inskränkning av verksamheten föreslås att det uttryckligen bestäms att det skall iaktas vad som annars bestäms om grundläggande undervisning och förskoleundervisning samt gymnasieutbildning i statliga läroanstalter. Dessutom föreslås bli bestämt att verksamheten kan inskränkas eller dras in när behovet att ordna utbildningen minskar eller upphör. Vid övningsskolan skall finnas en av universitetet tillsatt direktion. Om övningsskolans verksamhet och förvaltning skall bestämmas genom förordning och universitetet skall kunna bestämma om dessa i en instruktion.

De arrangemang som gäller kontinuiteten i skolornas verksamhet och intagningen av elever ingår i ikraftträdelsebestämmelserna i lagen om införande av denna lag.

40 §. *Donations- och testamentsmedel och tjänster som inrättas med dem.* Enligt förslaget skall det bestämmas på samma sätt som för närvarande om universitetens rätt att ta emot donations- och testamentsmedel. Dessutom skall uttryckligen bestämmas att personal kan avlönas och tjänster inrättas med dessa medel. Om de rättigheter och skyldigheter som hör till tjänster som inrättats med dessa medel bestäms på samma sätt som för närvarande.

41 §. *Studentkåren och nationerna.* Studerandena vid universitetet bildar studentkåren. Att höra till studentkåren skall fortfarande vara obligatoriskt för dem som studerar för lägre och högre högskoleexamen. Med beaktande av arten av tvångsmedlemskap vid studier med tanke på individens rättigheter föreslås att det bestäms om tillhörigheten till studentkåren genom lag. Närmare bestämmelser om studentkårerna utfärdas genom förordning och i respektive studentkårs stadgar.

Vid vissa universitet finns nationer som bygger på frivilligt medlemskap. I fråga om Helsingfors universitet anges nationerna också i lagen om universitetet och i förordningen om studentkåren och studentnationerna vid Helsingfors universitet (756/1972). Det bestäms om nationer också i förordningen om studentkåren och studentnationerna vid Kuopio universitet (334/1984) samt i förordningen om studentkåren och nationen vid tekniska högskolan (442/1972). Vid tekniska högskolan finns endast en nation och den svenskspråkig. Övriga nationer vid universiteten har formen av föreningar. I största delen av universiteten och högskolorna finns inga nationer bland studerandena. Avsikten med den föreslagna bestämmelsen är inte att ändra rådande situation, utan det skall fortfarande vara helt frivilligt att inrätta nationer.

Studentkårernas och nationernas ställning har utretts i den allmänna motiveringen under punkt 3.2.

42 §. *Instruktioner.* Eftersom universiteten och högskolorna såväl till storleken som till verksamheten är mycket olika är det ändamålsenligt att de i så stor utsträckning som möjligt själva skall få besluta om sin interna förvaltning och organiserandet av den, beslutsfattandet samt verksamheten i övrigt. På så sätt vill man ytterligare betona universitetens och högskolornas självbestämmanderätt och bevarandet av deras särprägel.

43 §. *Beslutsfattande.* Enligt det föreslagna 1 mom. fattas beslut i ett kollegialt förvaltningsorgan om andra ärenden än valärenden med enkel majoritet, om meningsskiljaktighet uppstår. Om rösterna faller lika, blir den mening gällande som ordföranden omfattar. Med bestämmelsen avses s.k. parlamentariskt röstningssätt, där man röstar om flera lösningsförslag genom att alltid ställa två förslag mot varandra. Vid omröstning i ett ärende som gäller tillsättning av en tjänst eller disciplinära åtgärder mot en studerande iaktas dock samma förfarande som vid en kollegial domstol.

För att trygga den vetenskapliga sakkunskapen vid bedömningen av studieprestationer föreslås att i 2 mom. bestäms att endast de medlemmar som har en studieprestation på samma nivå skall få delta i bedömningen av studieprestationen.

I paragrafens 3 mom. bestäms om val, med vilket även förordnande till en uppgift jämställs. Vid val eller förordnande av en enda person förrättas valet som majoritetsval, men för att bli vald fordras mer än hälften av de avgivna rösterna. Om ingen får mer än hälften av rösterna i den första omgången förrättas ett nytt val mellan de två som fått flest röster.

Skall flera än en väljas eller förordnas iaktas proportionellt valsätt. Närmare bestämmelser om proportionellt valsätt ges i en instruktion.

44 §. *Närmare bestämmelser.* Närmare bestämmelser om universiteten utfärdas genom förordning.

45 §. *Ikraftträdande.* Om införande av denna lag bestäms genom en särskild lag.

1.2. Lag om införande av universitetslagen

1 §. I paragrafen bestäms om tidpunkten för när universitetslagen skall träda i kraft.

2 §. I bestämmelsen uppräknas lagarna om universiteten och lagarna om införande av dessa lagar, vilka upphävs när universitetslagen träder i kraft.

3 §. I vissa lagar, med vilka lagarna om högskolor har införts, ingår bestämmelser som fortfarande skall tillämpas trots att lagarna om införande av de olika högskolelagarna upphävs när universitetslagen träder i kraft. De bestämmelser som fortfarande skall tillämpas uppräknas i denna paragraf. I fråga om Helsingfors universitet bestäms om att personella extraordinarie professorer ändras

till tjänster med avtalslön som professor med föränderligt ämnesområde i takt med att tjänsterna blir vakanta. I fråga om de övriga universiteten bestäms om tryggnad av ställningen och förmånerna i fråga om en person som varit anställd i en privat högskolas tjänst när högskolan övergick i statens ägo.

4 §. Enligt paragrafen skall de två förordningar som nämns där fortfarande gälla trots att de lagar med stöd av vilka förordningarna givits upphävs när universitetslagen träder i kraft. I den ena lagen stadgas om behörighetsvillkoren och uppgifterna för personalen och i den andra om forskningsinstitutet för fysik, som finns i anslutning till Helsingfors universitet. Forskningsinstitutet för fysik är ett institut som är gemensamt för Helsingfors universitet och Tekniska högskolan.

5 §. I paragrafen bestäms om det sätt på vilket mandatperioden för kanslererna och rektorerna fortsätter när universitetslagen trätt i kraft.

6 §. Enligt paragrafens skall de övningskolor som hör till universiteten fortsätta i samma omfattning som de hade när universitetslagen träder i kraft, om inte något annat bestäms.

7 §. Eftersom det förvaltningsorgan på vilket behandlingen av ett ärende ankommer kan ändras när universitetslagen träder i kraft, stadgas om överföring av ärendet till ett annat förvaltningsorgan.

8 §. Om verkställigheten av lagen kan vid behov bestämmas genom förordning.

9 §. Paragrafen gäller tidpunkten för när lagen skall träda i kraft och vidtagande av åtgärder innan den träder i kraft.

2. Närmare bestämmelser

Avsikten är att med stöd av universitetslagen utfärda en förordning som gäller alla universitet samt en förordning som gäller alla studentkårer.

3. Ikraftträdande

Det är skäl att reservera tillräckligt med tid för universiteten för reformeringen av förvaltningen och det planerings- och beredningsarbete detta förutsätter. Det föreslås därför att universitetslagen skall träda i kraft den 1 augusti 1998. Lagen om införande av

universitetslagen avses träda i kraft så snart som möjligt efter att den har antagits och blivit stadfäst.

Åtgärder som verkställigheten förutsätter får dock vidtas redan innan lagarna träder i kraft.

4. Lagstiftningsordning

Enligt 77 § 1 mom. regeringsformen skall Helsingfors universitet bibehållas vid rätt till självstyrelse. Enligt 77 § 2 mom. regeringsformen utfärdas nya stadganden angående grunderna för universitetets organisation genom lag, men närmare bestämmelser beträffande universitetet genom förordning.

Bestämmelser om de grunder för Helsingfors universitets organisation som förutsätts i 77 § 2 mom. regeringsformen har tagits med i den föreslagna universitetslagen. Riksdagens grundlagsutskott har i sitt utlåtande (GrUU 6/1969 rd), som gällde regeringens proposition om grunderna för högskolornas inre förvaltning, konstaterat följande:

"För att lagen skulle innehålla sådana stadganden om grunderna för Helsingfors universitets organisation, som skulle överensstämma med regeringsformen, borde man genom lagens stadganden enligt grundlagsutskottets uppfattning förutom universitetets uppgift även fastslå förvaltningsorganen, deras sammansättning och inbördes förhållanden samt hur beslutanderätten i dem utövas. Dessutom borde lagen inrymma stadganden om, hur ändringssökandet i olika förvaltningsorgans beslut ordnats, hurudana tjänster och befattningar som kan finnas vid universitetet och hur de besättes samt erforderliga bestämmelser om universitetets språkförhållanden. Vidare borde i lagen även bestämmas, vilka som hör till Helsingfors universitet."

Enligt den föreslagna lagens 41 § bildas studentkåren av studerandena vid universitetet. Att höra till studentkåren skall, såsom för närvarande, vara obligatoriskt för dem som studerar för lägre och högre högskoleexamen. Studentkåren kan också anta andra studerande vid universitetet som medlemmar, men för deras del skall det fortfarande vara frivilligt att ansluta sig till studentkåren. För närvarande bestäms om universitetens studentkårer i förordningarna om de enskilda studentkårerna. Om Helsingfors universitets studentkår bestäms likväl också i 36 § lagen om Helsingfors universitet. Där

sågs att studerandena vid universitetet bildar en studentkår och att studentkåren har rätt till självstyrelse enligt vad som stadgas genom förordning.

Enligt bestämmelsen om föreningsfrihet som tidigare ingick i regeringsformen 10 § 1 mom. hade finsk medborgare rätt att bilda föreningar. Enligt paragrafens 2 mom. utfärdades stadganden angående dessa rättigheters utövning genom lag. Enligt hävdvunnen lagstiftningspraxis har det dock varit möjligt att bestämma om studentkårer genom förordning utan hinder av nämnda bestämmelse i regeringsformen. Detta konstaterades också i riksdagens grundlagsutskotts betänkande från 1972 (Gr UU 17/1972 rd), som gällde lagligheten i fråga om förordningen om studentkåren vid tekniska högskolan.

I 10 a § regeringsformen, som trädde i kraft vid ingången av augusti 1995, har bestämmelsen om föreningsfrihet preciserats så att det konstateras att föreningsfriheten inefattar rätten att tillhöra eller inte tillhöra föreningar. Närmare bestämmelser om föreningsfrihet utfärdas genom lag. I regeringens proposition med förslag till ändring av grundlagarnas bestämmelser om de grundläggande fri- och rättigheterna (RP 309/1993 rd) konstateras i fråga om regeringsformens 10 a § 2 mom. att föreningsfriheten med stöd i grundlagen utsträcker sig främst till s.k. ideella föreningar som avses i föreningslagen (503/1989). Förslaget hindrar dock inte att man i fortsättningen på lagstiftningsväg bildar offentligrättsliga föreningar med en offentlig uppgift på samma sätt som förut. Det är också möjligt att liksom förut genom lag bestämma om medlemskap i en sådan förening, men i det fallet kan man dock anse att bestämmelsen om föreningsfrihet i grundlagen talar för en återhållsam inställning till tvångsmedlemskap.

Studentkårerna är en del av universitetsinstitutionen och deltar i upprätthållandet av funktioner av offentligrättslig natur som är viktiga för många studerande. De sörjer för studerandenas hälsovårdsservice genom att delta i förvaltningen av studenternas hälsovårdsstiftelse. Studentkårerna är också med i sammanslutningar som svarar för byggande, reparation och underhåll av studentbostäder. I största delen av högskolorna utser studentkårerna medlemmar som representerar studerandena i högskolornas förvaltningsorgan.

Den föreslagna lagen har utformats så att den kan behandlas i vanlig lagstiftningsord-

ning. Regeringen anser det dock önskvärt, att grundlagsutskottets utlåtande inhämtas i ärendet. Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Universitetslag

I enlighet med riksdagens beslut bestäms:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Tillämpningsområde

Universitet som avses i denna lag är

- 1) Helsingfors universitet,
- 2) Joensuu universitet,
- 3) Jyväskylä universitet,
- 4) Kuopio universitet,
- 5) Lapplands universitet,
- 6) Uleåborgs universitet,
- 7) Tammerfors universitet,
- 8) Åbo universitet,
- 9) Vasa universitet,
- 10) Åbo Akademi,
- 11) Villmanstrands tekniska högskola,
- 12) Tammerfors tekniska högskola,
- 13) Tekniska högskolan,
- 14) Helsingfors handelshögskola,
- 15) Svenska handelshögskolan,
- 16) Åbo handelshögskola,
- 17) Bildkonstakademin,
- 18) Sibelius-Akademien,
- 19) Konstindustriella högskolan,
- 20) Teaterhögskolan.

Svenska social- och kommunalhögskolan hör till Helsingfors universitet som en fristående svenskspråkig enhet.

2 §

Självstyrelse

Universiteten har självstyrelse.

3 §

De som hör till universiteten

Till universiteten hör deras lärare, forskare, övriga personal och studerande.

4 §

Uppgifter

Universiteten har till uppgift att främja den fria forskningen och den vetenskapliga och konstnärliga bildningen, att meddela på forskning grundad högsta undervisning och att fostra ungdomen till att tjäna fosterlandet och mänskligheten.

Universiteten skall eftersträva inbördes samarbete så att det råder en ändamålsenlig arbetsfördelning mellan dem. Åbo Akademi, Svenska handelshögskolan, Helsingfors universitet, Tekniska högskolan, Sibelius-Akademien, Konstindustriella högskolan och Teaterhögskolan skall svara för att ett tillräckligt antal personer med kunskaper i svenska kan utbildas för landets behov.

Universiteten skall ordna sin verksamhet så att hög kvalitet nås inom forskning, utbildning och undervisning med iakttagande av etiska principer och god vetenskaplig sed.

5 §

Utvärdering

Universiteten skall utvärdera sin utbildning och forskning samt sin konstnärliga verksamhet och bedöma hur verkningsfulla dessa

är. De skall också delta i extern utvärdering av verksamheten.

Universiteten skall offentliggöra resultaten av den utvärdering som de ordnat.

2 kap.

Undervisning och forskning

6 §

Forskningens, konstens och undervisningens frihet

Vid universiteten råder undervisnings- och forskningsfrihet samt konstnärlig frihet. Lärarna skall dock iaktta gällande lagstiftning och andra bestämmelser om utbildningen och undervisningen.

Undervisningen vid universiteten är offentlig. Av grundad anledning kan allmänhetens möjligheter att följa undervisningen begränsas.

7 §

Examina och övrig utbildning

Vid universiteten kan avläggas lägre och högre högskoleexamina samt vetenskapliga, konstnärliga och yrkesinriktade påbyggnadsexamina. Universiteten kan också ordna fortbildning och öppen universitetsundervisning.

Grunden för den utbildning som leder till högskoleexamen är den nivå som gymnasiestudierna eller motsvarande utbildning ger. Grunden för den vetenskapliga, konstnärliga och yrkesinriktade påbyggnadsutbildningen är högre högskoleexamen eller annan utbildning på motsvarande nivå.

Närmare bestämmelser om de examina som kan avläggas vid universiteten utfärdas genom förordning.

8 §

Avgiftsfri undervisning

Den undervisning som leder till högskoleexamen är avgiftsfri för de studerande.

I fråga om den öppna universitetsundervisningen och fortbildningen iaktas vad som bestäms med stöd av lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992).

9 §

Undervisnings- och examensspråk

Universitetens undervisnings- och examensspråk är finska, om inte något annat bestäms nedan.

Undervisnings- och examensspråken vid Helsingfors universitet, Tekniska högskolan, Bildkonstakademin, Sibelius-Akademien, Konstindustriella högskolan och Teaterhögskolan är finska och svenska. Undervisnings- och examensspråket vid Åbo Akademi och Svenska handelshögskolan samt Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet är svenska.

Universitetet beslutar om användningen av andra språk än undervisnings- och examensspråken i undervisningen och i studieprestationerna.

3 kap.

Organisation

10 §

Kansler

Helsingfors universitet och Åbo Akademi har vardera en kansler. Övriga universitet kan om de så önskar ha en kansler, om vilken bestäms genom förordning. Två eller flera universitet kan ha gemensam kansler.

Kansler skall främja vetenskaperna och bevaka universitetets allmänna intressen och övervaka dess verksamhet. Kansler skall fastställa universitetets instruktioner och andra motsvarande allmänna föreskrifter. I fråga om kanslers övriga uppgifter gäller vad som bestäms på något annat ställe i lag eller i förordning.

Kansler skall vara en person som förtjänstfullt har verkat till fromma för vetenskapen eller universitetsväsendet. Kansler utnämns av republikens president på framställning av statsrådet för fem år i sänder bland tre kandidater som universitetets valkollegium har ställt upp.

Om behörighetsvillkor, mandatperiod och utnämningen i fråga om Åbo Akademis kansler samt om vissa uppgifter som åligger kansler bestäms i lagen om samordning av den svenskspråkiga högskoleutbildningen (1354/1990).

11 §

Styrelsen och dess uppgifter

Universitetets högsta beslutande förvaltningsorgan är styrelsen, som har till uppgift att utveckla universitetets verksamhet samt att

- 1) godkänna universitetets ekonomi- och verksamhetsplaner samt andra vittsyftande planer,
- 2) besluta om riktlinjerna för anslagsfördelningen,
- 3) ge utlåtanden i principiellt viktiga frågor som gäller universitetet, samt att
- 4) godkänna instruktioner och andra motsvarande föreskrifter.

Bestämmelser om andra uppgifter för styrelsen kan utfärdas genom förordning och även meddelas i universitetets interna föreskrifter.

12 §

Styrelsens sammansättning

Ordförande för styrelsen är rektor. I styrelsen skall dessutom följande grupper vara företrädare:

- 1) universitetets professorer och biträdande professorer,
- 2) övriga lärare och forskare samt övrig personal och
- 3) studerandena.

Antalet medlemmar från varje grupp som avses i 1 mom. skall vara färre än hälften av det totala antalet medlemmar i styrelsen. Styrelsemedlemmarna kan ha suppleanter.

Bestämmelser om det totala antalet styrelsemedlemmar och antalet personer som hör till de grupper som avses i 1 mom. meddelas i en instruktion. I en instruktion kan också bestämmas att högst en tredjedel av styrelsemedlemmarna kan utses bland personer som inte hör till universitetets personal eller studerande.

I fråga om Helsingfors universitet bestäms genom förordning om de ärenden som avses i 3 mom.

13 §

Rektor och prorektor

Rektor leder universitetets verksamhet samt handlägger och avgör ärenden som gäl-

ler universitetets allmänna förvaltning, om inte något annat bestäms i lag eller förordning eller i universitetets interna föreskrifter.

Rektor väljs för fem år i sänder. Rektor väljs av universitetets valkollegium. Den som väljs till rektor skall ha avlagt doktorsexamen eller vara utnämnd till en professorstjänst vid något universitet. Till rektor för Bildkonstakademin, Sibelius-Akademien, Konstindustriella högskolan och Teaterhögskolan kan dock även väljas en person som är utnämnd till en tjänst som biträdande professor, överassistent eller lektor.

Ett universitetet kan ha en eller flera prorektorer enligt vad universitetets styrelse beslutar.

14 §

Organisering av undervisningen, forskningen och servicefunktionerna

Universitetets styrelse beslutar för organisationen av forskningen och undervisningen om indelning av universitetet i fakulteter eller andra enheter samt i institutioner som lyder under dem.

Vid universitetet kan för förvaltningen av undervisningen och forskningen finnas ett för hela universitetet gemensamt kollegialt förvaltningsorgan, om vilket styrelsen beslutar. I fråga om förvaltningsorganets sammansättning gäller vad som i 12 § 1—3 mom. bestäms om styrelsen.

Vid ett universitet kan finnas fristående institutioner som inte hör till de enheter eller institutioner som avses i 1 mom. Universitetets styrelse beslutar om inrättandet av dem.

Universitetet kan ha gemensamma enheter tillsammans med andra universitet samt med andra institutioner och sammanslutningar. Om förvaltningen av dem bestäms vid behov genom förordning.

15 §

Förvaltning av enheterna

Verksamheten vid en fakultet eller vid någon annan enhet som avses i 14 § 1 mom. leds av dekanus eller en annan föreståndare. Vid enheten finns dessutom ett kollegialt förvaltningsorgan. I fråga om förvaltningsorganets sammansättning gäller vad som i 12 § 1—3 mom. bestäms om styrelsen.

Det kollegiala förvaltningsorganet vid en

fakultet eller vid någon annan enhet som avses i 1 mom. väljer dekanus eller föreståndare bland enhetens professorer och biträdande professorer.

Om förvaltningen av en fristående institution bestäms i en instruktion. Till medlemmar i en sådan institutions kollegiala förvaltningsorgan kan utses personer som inte hör till universitetets personal eller studerande.

4 kap.

Personalen och ämbetspråket

16 §

Personalstrukturen

Vid universitetet finns tjänster som professor. Dessutom finns det annan undervisnings- och forskningspersonal samt personal för skötsel av övriga uppgifter.

Om tillsättning av tjänster som professor eller biträdande professor bestäms särskilt.

17 §

Ämbetspråk och språkkunskapskrav

Universitetets ämbetspråk är finska. Vid Åbo Akademi och Svenska handelshögskolan samt vid Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet är ämbetspråket svenska.

Var och en har rätt att i egen sak använda finska eller svenska och att få expeditioner på detta språk.

Bestämmelser om den kunskap i finska och svenska som fordras av lärare, forskare och andra tjänstemän utfärdas genom förordning utan hinder av vad som bestäms i lagen angående den språkkunskap, som skall av statstjänstemän fordras (149/1922). Om den språkkunskap som fordras av lärare vid Åbo Akademi bestäms nedan i denna lag.

5 kap.

Studerande

18 §

Antagning av studerande

De studerande antas av universitetet. Uni-

versitetet kan begränsa antalet studerande. Under samma läsår får en studerande ta emot endast en studieplats som leder till högskoleexamen.

När universitetet på grund av begränsning av antalet studerande inte kan anta alla sökande till en utbildning, skall likvärdiga antagningsgrunder tillämpas på de sökande. Avvikelse från de likvärdiga antagningsgrunderna kan i begränsad utsträckning göras för att utbildningsbehovet hos någon språkgrupp skall kunna tillgodoses.

Antagningen av studerande kan ordnas utgående från en gemensam ansökan till flera universitet.

Närmare bestämmelser om antagning av studerande utfärdas genom förordning.

19 §

Disciplinära åtgärder

En studerande som inom universitetet gjort sig skyldig till en förseelse som riktar sig mot undervisning eller forskning kan bestraffas med varning eller avstängning för viss tid, högst ett år. Om tillvägagångssättet bestäms genom förordning.

6 kap.

Specialbestämmelser om Helsingfors universitet

20 §

Kanslers rätt att yttra sig i statsrådet

Kansler vid Helsingfors universitet har rätt att närvara och yttra sig i statsrådet när ärenden som gäller Helsingfors universitet behandlas.

21 §

Konsistorium

För Helsingfors universitets styrelse används benämningen konsistorium.

I 77 § 2 mom. regeringsformen bestäms om konsistoriets rätt att avge utlåtande innan lagar och förordningar om universitet ges.

22 §

Uppgifter för ett kollegialt förvaltningsorgan vid en fakultet eller vid en motsvarande enhet

Förvaltningsorganet har till uppgift att

- 1) utveckla undervisningen och forskningen,
- 2) utarbeta förslag till verksamhets- och ekonomiplan samt budget och besluta om grunderna för fördelning av anslagen,
- 3) behandla ärenden som gäller tillsättning av tjänster som professor och biträdande professor,
- 4) behandla ärenden som gäller doktors- och licentiatavhandlingar, samt
- 5) handlägga och avgöra övriga ärenden som enligt bestämmelserna i förordning eller en instruktion skall handläggas och avgöras av förvaltningsorganet.

23 §

Den svenska undervisningen och prorektor

Vid Helsingfors universitet finns minst 27 professorstjänster för undervisningen på svenska på områden som bestäms genom förordning.

Vid universitetet finns en nämnd med uppgift att utveckla och samordna den svenska undervisningen.

En av prorektorerna skall vara utnämnd till en professorstjänst som är inrättad för den svenska undervisningen, om inte rektor är innehavare av en sådan tjänst.

24 §

Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet

Om Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet bestäms genom förordning och med stöd av förordningen i en instruktion.

Tjänsterna vid enheten ingår inte i de tjänster som avses i 23 § 1 mom.

25 §

Nationalbibliotek

Helsingfors universitets bibliotek utgör

Finlands nationalbibliotek. Om dess uppgifter gäller också vad som bestäms i lagen om friexemplar (420/1980).

26 §

Utbildningen av personer som kan svenska

När studerande antas till de områden där svensk undervisning meddelas endast vid Helsingfors universitet skall universitetet sörja för att ett tillräckligt antal personer som kan svenska kan utbildas för landets behov. Universitetet kan reservera en del av nybörjarplatserna för sökande som kan svenska.

27 §

Universitetets rättigheter och egendom

Helsingfors universitet har rätt att ha ett apotek i Helsingfors stad. Universitetet har dessutom även de övriga rättigheter, förmåner och friheter samt den egendom och de inkomster som det har när denna lag träder i kraft.

Universitetets medel enligt 1 mom. samt donations- och testamentsmedel skall förvaltas separat från de medel som har anvisats universitetet i statsbudgeten. Beslut om medelsförvaltningen fattas av konsistoriet. Universitetet utför i eget namn rättshandlingar som gäller dessa medel och för talan inför domstol och myndigheter i ärenden som gäller dem.

Universitetet är befriat från skatter och statliga avgifter i fråga om de medel som avses i 1 mom., om inte annat bestäms i lag för någon skatt eller avgift.

28 §

Val av ledamot i riksätten

När en lagfaren professor skall väljas till ledamot eller suppleant av riksätten enligt 1 § 2 mom. lagen om riksätten (273/1922), består juridiska fakulteten av de professorer vid Helsingfors universitet som är utnämnda till en tjänst som professor i juridik.

7 kap.

33 §

Specialbestämmelser om Åbo Akademi*Bestämmelser om vissa tjänster*

29 §

Specialuppgifter

Åbo Akademi, nedan akademien, skall särskilt tillgodose den svenskspråkiga befolkningens behov av utbildning och forskning samt i sin verksamhet beakta landets tvåspråkighet.

Åbo Akademis enheter i Vasa bildar tillsammans Österbottens högskola, vars gemensamma funktioner leds av ett kollegialt förvaltningsorgan.

30 §

Lärarnas språkkunskaper

För tjänster som lärare vid akademien fordras fullständiga kunskaper i svenska och förmåga att förstå finska. Akademien beslutar om den kunskap i svenska och finska som för en sådan tjänst krävs av utlänningar eller andra än infödda finska medborgare.

Akademien har en språknämnd inför vilken de kunskaper i svenska som avses i 1 mom. kan visas.

31 §

Studerandenas språkkunskaper

För att bli antagen som studerande vid akademien skall sökanden ha sådana kunskaper i svenska som är tillräckliga för studier på detta språk, om inte akademien beslutar något annat.

32 §

Egendom

Akademien har rätt att ta emot egendom i sitt namn och att förfoga över den för sin verksamhet. Akademien utför i eget namn rättshandlingar som gäller denna egendom samt för talan inför domstol och myndigheter i ärenden som gäller den.

Den egendom som avses i 1 mom. förvaltas separat från de medel som har anvisats akademien i statsbudgeten.

De tjänster som professor och biträdande professor som inrättades vid akademien den 1 augusti 1981 kvarstår permanent vid akademien.

Utän hinder av 1 mom. får akademien efter att ha inhämtat Stiftelsens för Åbo Akademi yttrande i saken ändra undervisningsområdet och arbetsuppgifterna för dessa tjänster samt inom ramen för de anslag som akademien förfogar över också ändra en tjänst som biträdande professor till en tjänst som professor.

8 kap.

Ändringssökande

34 §

Rättelseförfarande

En person som sökt studierätt kan skriftligen söka rättelse i beslutet om antagning hos universitetet. En studerande får söka rättelse i bedömningen av studieprestationer och i vissa andra sådana beslut angående studierna om vilka bestäms genom förordning.

Om rättelseförfarandet bestäms närmare genom förordning.

35 §

Ändringssökande

Ändring i ett beslut av universitetet söks genom besvär hos länsrätten enligt förvaltningsprocesslagen (586/1996), om inte något annat bestäms i denna lag eller i någon annan lag.

36 §

Besvärsubud

Ändring i ett beslut av universitetet som gäller val av kansler, rektor, prorektor, föreståndare för en enhet och ordförande eller medlem i ett kollegialt förvaltningsorgan eller instruktion eller någon annan allmän föreskrift, får inte sökas genom besvär. Besvär får inte heller anföras över ett beslut

som gäller stipendier eller understöd eller över att beslut som med stöd av 34 § meddelats med anledning av ett rättelseyrkande eller ett beslut genom vilket en studerande bestraffats med varning.

Ändring i ett beslut av länsrätten om avstängning av en studerande för viss tid får inte sökas genom besvär.

37 §

Verkställighet av beslut om avstängning

Ett beslut att avstänga en studerande för viss tid kan verkställas trots besvär, om inte universitetet eller länsrätten beslutar något annat.

9 kap.

Särskilda bestämmelser

38 §

Valkollegiet

I valkollegiet skall finnas företrädare för professorerna, de biträdande professorerna, de övriga lärarna och forskarna, den övriga personalen samt studerandena. Om valkollegiets sammansättning gäller dessutom vad som bestäms i 12 § 2 mom.

Närmare bestämmelser om medlemmarna i valkollegiet och valet av dem meddelas i en instruktion, i fråga om valkollegiet vid Helsingfors universitet dock genom förordning.

39 §

Övningsskolor

Till ett universitet kan höra övningsskolor för undervisningsövningar och utveckling av lärarutbildningen. I övningsskolorna kan ordnas grundläggande undervisning och förskoleundervisning samt gymnasieutbildning. Eleverna vid övningsskolan är inte studerande som hör till universitetet.

I fråga om ordnandet av sådan undervisning som avses i 1 mom. och indragning av verksamheten iaktas vad som annars bestäms om grundläggande undervisning, förskoleundervisning och gymnasieutbildning. Samma bestämmelser iaktas vid beslut om att utvidga en övningsskola så att den omfattar undervisning och utbildning för allt

fler åldrar samt vid motsvarande inskränkning av verksamheten vid en skola. Verksamheten kan minskas eller dras in när behovet att ordna utbildningen minskar eller upphör.

Vid en övningsskola finns en av universitetet tillsatt direktion.

Närmare bestämmelser om en övningsskolas verksamhet och förvaltning kan utfärdas genom förordning, och universitetet kan meddela bestämmelser om dem i en instruktion.

40 §

Donations- och testamentsmedel och tjänster som inrättas med dem

Universitetet har rätt att ta emot donations- och testamentsmedel. Med dessa medel kan även avlönas personal och inrättas tjänster.

Till en tjänst som har inrättats med donations- eller testamentsmedel hör samma rättigheter och skyldigheter som till en annan motsvarande tjänst.

41 §

Studentkåren och nationerna

Alla studerande vid ett universitet som har antagits för att studera för lägre eller högre högskoleexamen hör till studentkåren. Studentkåren kan också godkänna andra studerande vid universitetet som medlemmar.

Studentkåren har självstyrelse. Närmare bestämmelser om studentkåren meddelas genom förordning och i studentkårens stadgar.

Nationer kan vara verksamma bland studerandena. Om nationerna bestäms vid behov närmare genom förordning.

42 §

Instruktioner och föreskrifter

I instruktioner bestäms om förvaltningsorganens befogenheter, uppgifter, mandatperiod, medlemsantal, val av medlemmar, utnämning och anställning av personal samt om universitetets övriga förvaltning, om det inte bestäms om dessa frågor i lag eller förordning.

Universitetet kan i instruktioner eller andra

föreskrifter bestämma också om andra interna frågor än dem som nämns i 1 mom., om det inte bestäms om dessa frågor i lag eller förordning.

43 §

Beslutsfattande

I ett kollegialt förvaltningsorgan fattas beslut om andra ärenden än de som nämns i 3 mom. med enkel majoritet, om meningskiljaktighet uppstår. Om rösterna faller lika, blir den mening gällande som ordföranden omfattar. Vid omröstning i ärenden som gäller tillsättning av en tjänst eller disciplinära åtgärder mot en studerande iaktas likväldig samma förfarande som vid en kollegial domstol.

I bedömningen av en studieprestation får endast de medlemmar eller suppleanter delta som har fullgjort en studieprestation på samma nivå som den som skall bedömas.

Vid val eller förordnande av en enda person förrättas valet som majoritetsval. Om ingen i den första omgången får mer än hälften av rösterna, förrättas ett nytt val mellan de två som har fått flest röster. Skall flera än en väljas eller förordnas, iaktas proportionellt valsätt. Om rösterna faller lika, avgörs resultatet vid både majoritetsval och proportionellt val genom lottning.

44 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning.

45 §

Ikraftträdande

Om införandet av denna lag bestäms genom en särskild lag.

2.

Lag**om införande av universitetslagen**

I enlighet med riksdagens beslut bestäms:

1 §

Universitetslagen av den 199 (/) träder i kraft den 1 augusti 1998.

Åtgärder som verkställigheten av universitetslagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

2 §

När universitetslagen träder i kraft upphävs följande lagar, av dem de andra än i 2, 10, 12, 14, 16, 21, 23, 25, 27, 29 och 32 punkten nämnda lagarna jämte ändring:

1) lagen den 24 maj 1991 om Helsingfors universitet (854/1991),

2) lagen den 24 maj 1991 om införande av lagen om Helsingfors universitet (855/1991),

3) lagen den 6 januari 1984 om enheten Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet (6/1984),

4) lagen den 21 januari 1983 om Joensuu universitet (128/1983),

5) lagen den 19 december 1980 om Jyväskylä universitet (899/1980),

6) lagen den 21 januari 1983 om Kuopio universitet (129/1983),

7) lagen den 21 december 1990 om Lapplands universitet (1202/1990),

8) lagen den 22 december 1983 om Uleåborgs universitet (1033/1983),

9) lagen den 25 maj 1973 om Tammerfors universitet (445/1973),

10) lagen den 25 maj 1973 angående ik-

raftbringande av lagen om Tammerfors universitet (446/1973),

11) lagen den 29 december 1973 om Åbo universitet (1030/1973),

12) lagen den 29 december 1973 angående bringande i kraft av lagen om Åbo universitet (1031/1973),

13) lagen den 28 december 1990 om Vasa universitet (1357/1990),

14) lagen den 14 januari 1977 angående bringande i kraft av lagen om Vasa handelshögskola (64/1977),

15) lagen den 30 december 1980 om Åbo Akademi (1057/1980),

16) lagen den 30 december 1980 angående bringande i kraft av lagen om Åbo Akademi (1058/1980),

17) lagen den 26 juli 1985 om Villmanstrands tekniska högskola (686/1985),

18) lagen den 26 juli 1985 om Tammerfors tekniska högskola (685/1985),

19) lagen den 26 juli 1985 om Tekniska högskolan (684/1985),

20) lagen den 29 december 1973 om Helsingfors handelshögskola (1032/1973),

21) lagen den 29 december 1973 angående bringande i kraft av lagen om Helsingfors handelshögskola (1033/1973),

22) lagen den 3 juli 1974 om Svenska handelshögskolan (582/1974),

23) lagen den 3 juli 1974 angående införande av lagen om svenska handelshögskolan (583/1974),

24) lagen den 27 augusti 1976 om Åbo handelshögskola (707/1976),

25) lagen den 27 augusti 1976 angående bringande i kraft av lagen om Åbo handelshögskola (708/1976),

26) lagen den 8 februari 1985 om bildkonstakademin (175/1985),

27) lagen den 8 februari 1985 om införande av lagen om bildkonstakademin (176/1985),

28) lagen den 28 december 1979 om Sibelius-Akademin (1068/1979),

29) lagen den 28 december 1979 angående bringande i kraft av lagen om Sibelius-Akademin (1069/1979),

30) lagen den 19 januari 1973 om konstindustriella högskolan (52/1973),

31) lagen den 26 januari 1979 om teaterhögskolan (87/1979) och

32) lagen den 26 januari 1979 angående bringande i kraft av lagen om teaterhögskolan (88/1979).

3 §

Följande bestämmelser i de upphävda lagarna tillämpas dock fortfarande:

1) 3 § 2 och 3 mom. samt 6 och 11 § lagen om införande av lagen om Helsingfors universitet,

2) 3—5 § lagen angående ikraftbringande av lagen om Tammerfors universitet,

3) 3—5 § lagen angående bringande i kraft av lagen om Åbo universitet,

4) 3—5 § lagen angående bringande i kraft av lagen om Vasa handelshögskola,

5) 3—6 § lagen angående bringande i kraft av lagen om Åbo Akademi,

6) 3—5 § lagen angående bringande i kraft av lagen om Helsingfors handelshögskola,

7) 3—5 § lagen angående införande av lagen om svenska handelshögskolan,

8) 3—5 § lagen angående bringande i kraft av lagen om Åbo handelshögskola,

9) 3—5 § lagen om införande av lagen om bildkonstakademin,

10) 3—5 § lagen angående bringande i kraft av lagen om Sibelius-Akademin och

11) 3—5 § lagen angående bringande i kraft av lagen om teaterhögskolan.

4 §

Följande förordningar förblir i kraft:

1) förordningen om behörighetsvillkoren och uppgifterna för högskolornas personal (309/1993) och

2) förordningen om forskningsinstitutet för fysik (561/1996).

5 §

Kanslerer som har utnämnts enligt de författningar som nämns i 2 § fortsätter i sina uppgifter till utgången av sina mandatperioder, om inte något annat bestäms genom förordning.

Rektorer och prorektorerna som har valts enligt de författningar som nämns i 2 § fortsätter i sina uppgifter till utgången av sina mandatperioder.

6 §

Vid universiteten finns de övningsskolor som universiteten har när universitetslagen träder i kraft, om inte något annat bestäms. Vid varje övningsskola ordnas den grundläggande undervisningen och förskoleundervisningen samt gymnasieutbildningen på samma sätt som när universitetslagen träder i kraft, om inte något annat bestäms.

7 §

Om behandlingen av ett ärende inte är avslutad när universitetslagen träder i kraft, överförs de fortsatta åtgärderna på det förvaltningsorgan på vilket ärendet ankommer enligt universitetslagen, den förordning som ges med stöd av den eller universitetets interna föreskrifter.

8 §

Om verkställigheten av denna lag bestäms vid behov genom förordning.

9 §

Denna lag träder i kraft den 199 .
Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

Helsingfors den 31 januari 1997

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Undervisningsminister *Olli-Pekka Heinonen*

